

м. Київ

НАША

ВСЕУКРАЇНСЬКА
ПРАВОСЛАВНА
ГАЗЕТА

Газета заснована 1 вересня 1989 року

БІРКА

Поки маємо час, усім робімо добро (Посл. Св. Павла Гал 6.10)

ЛИПЕНЬ-СЕРПЕНЬ 2013 р.

№ 7-8 (306)

ІХС

Наш індекс 61671

Життя Павла

Дати приблизні

Вперше Павло появився, як гонитель християн, який рішучо хотів викорінити віру в Ісуса Христа. Безсумнівно, Павло думав, що Воскресіння Ісуса Христа із мертвих було видумане Його учнями.

Тоді, по дорозі в Дамаск, він був уражений з неба і Сам Христос говорив з ним.

З цього моменту Павло став іншим чоловіком. Із завзяттям і відданістю, який немає рівної в історії, він ходив по багатьох містах Римської імперії, проголошуячи, що Христос воскрес із мертвих. Це є правда, це є правда, ЦЕ є ПРАВДА: Він воскрес, Він воскрес, ВІН ВОСКРЕС!

В Дамаску його хотіли вбити. Тоді він пішов у Аравію, а потім повернувся в Єрусалим, де він пішов у 35 році по Р.Х. Тут його хотіли вбити і він пішов до Тарсу.

Апостол Павло був у Антіохії приблизно від 42 до 44 рр. по Р.Х. У 44 році по Р.Х. він прибув до Єрусалиму із зібраними грошима для бідних.

Його Перша місіонерська подорож, де він відвідав Пісідійську Антіохію, Іконію, Лістрину, Дервію. Потім повернувся в Антіохію. Був присутній на Єрусалимському соборі, приблизно в 50 році по Р.Х., де обговорювали справу об'єднання язичників.

Його Друга місіонерська подорож, приблизно в 50—53 рр., до Греції, де він відвідав Філіппі, Солунь, Верію, Атени, Корінт. Затим повернувся в Єрусалим і в Антіохію.

Його Третя місіонерська подорож, приблизно в 54—57 рр., в Ефес і в Грецію.

Відвідав Єрусалим у 58 році по Р.Х., з величими грошовими пожертвами.

В Кесарії від 58—60 рр. Павло був в'язнем у замку губернатора. У Римі, від 61—63 рр. по Р.Х., був в'язнем. Тут книга Дії Апостолів закінчується. Знову в Греції і в Малій Азії, приблизно від 65 до 66 рр. по Р.Х. Обезголовлений в Римі, близько 67 року по Р.Х. Його служіння тривало приблизно 35 років. І за цих 35 років апостол Павло навернув багато людей до Христя.

Часом Господь допомагав йому чудами, але майже в кожному місті його переслідували. Знову і знову вороги били його і старались убити. Його били, заарештовували, побивали камінням, виганяли з міста. Крім цього, його мучила «ключка в тілі» (ІІ Корінтян 12). Страждання Павла були дуже тяжкі. Він, мабуть, мав залишне здоров'я. Господь Своєю надприродною силою охороняв апостола Павла і тримав його при житті.

3 «Біблійного Довідника Геллея»,
— Торонто, Канада, 1985

З Послань Ап. Петра і Павла

*Єдине ж не повинно бути приховане від вас, улюблені, що у Господа один день, як тисяча років, і тисяча років, як один день. Не зволікає Господь з виконанням обітниці, як деякі вважають те зволіканням; але довготерпіть заради нас, не бажаючи, щоб хто загинув, а щоб усі прийшли до покаяння. Приайде ж день Господній, як тать уночі, і тоді небеса з шумом перейдуть, а стихії, розпалившись, зруйнуються, земля і всі діла на ній згорять.

Якщо так усе це зруйнується, то якими слід бути у святому житті і благочесті вам, що чекають і бажають пришестя дня Божого, коли розпалені небеса зруйнуються і розпалені стихії розтопляться?

А втім, за Його обітницею, ми чекаємо нового неба і нової землі, на яких живе правда (2 Петр. 3,8-13).

*Передусім же майте щиру любов один до одного, бо любов покриває безліч гріхів. Будьте гостинні один до одного без напіркань. Служіть один одному, кожен тим даром, який прийняв, як добрий домоправителі різноманітної благодаті Божої. Чи говорити хто, говори як слова Божі; чи хто служить, слухи по силі, яку дає Бог, щоб у всьому прославлявся Бог Ісусом Христом. Йому ж слава і влада на віки віків. Амінь (1 Петр. 4, 7-11).

*Бо я не соромлюсь благовістя Христового, тому що воно є силою Божою для спасіння всякому віруючому..

*Бо я певний, що ні смерть, ні життя, ні ангели, ні початки, ні сили, ні теперішнє, ні майбутнє, ні висота, ні глибина, ані інше яке створіння не зможе відлучити нас від любові Божої, що в Христі Ісусі, Господі нашому.

*Отже, хто в Христі, той нове створіння; давнє минуло, тепер усе нове.

Під же духа є: любов, радість, мир, довготерпіння, доброта, милосердя, віра, лагідність, стриманість. На таких немає закону. Якщо ми живемо духом, то за духом повинні й діяти. Не будьмо марнославні, один одного дратувати, один одному заздрити.

*Завжди дбайте про добро один одному і всім. Завжди радійте. Безперестанно моліться. За все дякуйте: бо така щодо вас воля Божа у Христі Ісусі. Духа не вгашайте. Пророцтва не зневажайте. Все досліджуйте, доброго тримайтесь.

Â ÖÜÎ Í Ø × ÈÑËÍ:

Г ÁÐÍ ÁÆÄÍ Í В Г ÁØÀ ÁËÈ ÁÍ×Í ÑÖÈ 2-3

ÁÍ ÁÍ ÑÉÓÄÈÍ Í В ÑÍ 0ÄÍ ØÙÅ Г ÁÐÍ Á 4-5

ÁÁÐ ÁÍÐÈ 10

Í AÍ 'ØÙØ Í ÐÍ 33-É 11

ÓÉÐÄÍ ÑÜÉÁ ØÉÍ ÉÁ 12-13

Á ÉÐÁÑÍ Í ïÐÑÜÉÓ. 1920-0Í ÐÍ ÈÈ

ÐÍ ÇÍ T ÁÍÁÚ ÁÆAAÈÈÉ 14-15

ÁÁÁÍ Á (Í ï ËÙÙÁ)

Скрижалі Духа

Архимандрит СОФРОНІЙ (Сахаров)

«Бажаю Я, Отче, щоб і ті, кого дав Ти Мені, там зі Мною були»

«Боже, Ти знаєш глупоту мою, а гріхи мої перед Тобою не сковані» (Пс. 69:6). Нині я живу у приниженному вигляді. Ти ж, Христе, кличеш мене до віри і визнання Одкровення, що Отець любить нас, як любить Він Тебе, Свого єдинородного Сина. «Сам Отець любить Вас за те, що ви возлюбили Мене...» (Ін. 16:27).

Незмірно велика наша відвага через віру в Христа. Недаремно блажений Павло мовить, що «Боже й немудре — розумініше за людську мудрість». Що тварному розумові здається цілковитим божевіллям — те для віруючих є премудрість і сила, і життя, і світло.

Але якщо для будь-якої людини відвага бути християнином є дія, що перевищує міру людини, то що я скажу за себе?.. І все ж таки навідало мене мале Світло, і я повірив у Христа — Бога. Згодом більше пролилося Світла через мою в Нього віру, і віра моя поглибилась новим пізнанням. Хай який я воїстину «ніщо», однак нетварне Світло являлося мені за віру в Христа. Мій дух подолав стіну розуму, сум'ятого, безсилого забагнути, що Персона-Інострана володіє всеохопним пізнанням настільки, що від Нього ніщо не втіиться в космічному бутті.

... Мої стосунки з Богом мають суто особистий характер. Поза особистими стосунками немає поняття про гріх, поза цим немає любові між людиною і Богом, поза цим немає і не може існувати буттєвого пізнання Бога; поза цим все поглинуте смертю, все потопає в справжнісінському вже небутті.

... А життя таке коротке. І Бог такий неосянко великий і далекий. Хто навчить менейти до Нього прямою дорогою, не втрачаючи час на блукання чужими шляхами?

... І ось те, що зійшла на мене якася сила, раніше мені не знана молитва, яку не можна було зупинити ні вдень ні вночі, природно зробило цю останню моєю опорою на будь-який момент. І були випадки, коли через молитву я отримував розуміння речей, як віро, від Бога.

Траплялося, я був безпомічний, наче мале дитя, і чекав допомоги від Бога. І Господь зглядався на мое невігластво,

не ображався на мою зухвалість, але як мати співчував мені і поспішав з відповіддю. І то не один раз, а багато-багато разів.

**Доторк до нас творчої
сили Бога нас відновлює...**

Всій істоті людини відкри-

Досвід виявив, наскільки інтерна наша природа в гріху. Навіть молитва не одразу виліковує нашу душу.

Горе мені: бо я вдруге боровся з Богом у тій же самій перспективі. Однак ціле мое подальше життя потребува-

ПОВНОТОЮ БОЖОЮ». Тут ми повіщені на хрестах, хай ще невидимих, але тільки таким чином зможемо ми осягнути велич Людини і несповідому безодно Божественного Буття. Неможливо людською мовою висловити низпослане нам

Отцем багатство через хресний шлях.

Бог неподільний в Собі.

Коли Він приходить, то приходить ВЕСЬ і який Він є у

Своєму пред-

вічному Бутті.

Ми не вміємо Його.

Він відкриває

нам Себе через

ту точку, в яку

ми стукаємо

(«стукайте і

відчиняйте вам»

(Лк 11:9)). Він

промовляє ко-

ротку фразу, та

не вистачить

життя, щоб ви-

черпати її

зміст.

Ми благо-

війно відчуває-

мо Його От-

цівство: ми ба-

чимо, що Він

жадає повідо-

мати нам Своє

безпochatкове

Життя, мати

нас досконало

подібними до

Сина Свого,

Котрий є «карб-

ровнообразний Отця».

Незабагненний

промисел Його за нас.

З «ніщо» творить Він рівних

Йому богів. І все наше ество в

замілуванні поклоняється

Йому, не в страху перед суво-

ром Владику, але в сми-

ренній любові до Отця.

Мій голод піznання Бога був

невтоленний, скільки б я не

молився, як глибоко б не

зітхав, — я не міг насититись.

Важко було на Афоні моя

«чаша» — горе і радість зли-

валися в ній, розчиняючи одне

другим. Перед моїм розумом

не було шляхів, весь я був су-

цільне непорозуміння, і біль на-

повновав усю мою істоту. Од-

нак саме в атмосфері духов-

ного болю народжувалось

пізнання величі Людини. Та чи

не є цей святий біль одним із

шляхів, через який Вишній Бог

безпосередньо спілкується з

творінням Своїм, даючи Йому

поступово знання не лише про тварне — космічне буття, але й про Самого Себе?

Блаженному старцю Силуану в момент явлення йому живого Господа було дано піznати всім своїм еством Божественне Смирення, що його неможливо передати словами. Слово старця подіяло на багатьох, і навіть на мене, тяжкодумного.

Відтак, завдяки старцеві, мені стало очевидно, що в основі всіх трагедій людського роду лежить падіння в гордінню.

Пристрась ця є сама сутність пекла, воїстину — сатанинська прірва.

Бог спас мене, і поглибив *маса* моїх любовей до Нього. **Але назавжди залишилось** в моїй свідомості, що **ніхто не спасається власною силою**. Ніхто не може бути певним, що той чи інший помисел не завладніє ним навіки. Я думав: «Нема мені надія на спасіння... Богові неможливо прийняти мене у вінність таким як я є» (див. Ін 17:21-23). Вражуюче турботливим був до мене Промисел Божий. Саме в потрібний момент Господь дав мені зустріч з Силуаном. Завдяки Йому в моєму внутрішньому житті настав рішучий перелом. Він пояснив мені: «Тримати розум у пеклі — і не впадати у відчай!». Дякуючи Силуану мені було дано почати пізнання шляхів Господніх, і я з трепетом благословляю Ім'я Його.

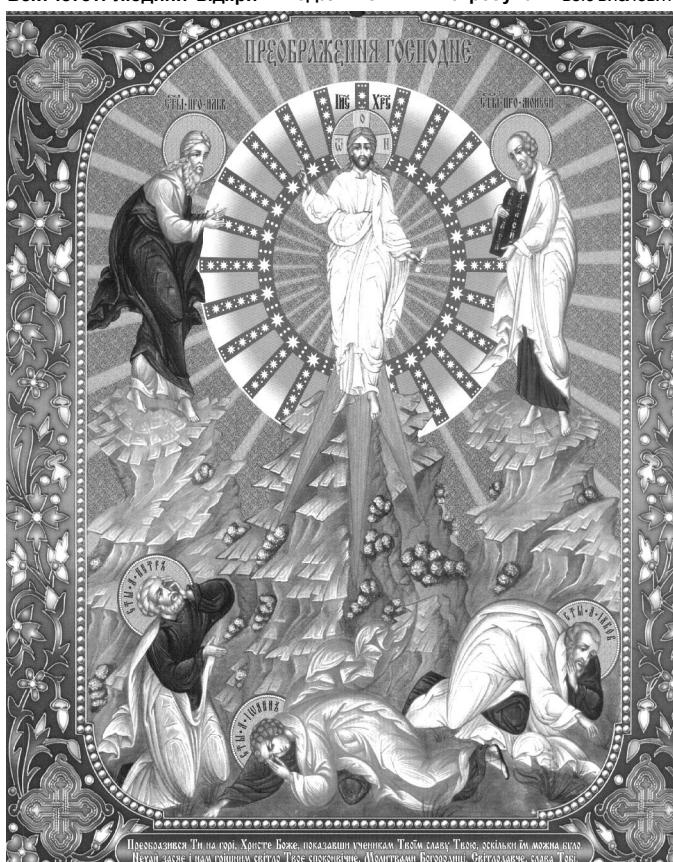
* * *

«Хотіти любити мене, той сповідує Слово Мое». «Хто не приймає Мене, має суддю собі Слово, котре Я говорив: воно буде судити його останнього дня» (Ін 12:48, 14:23).

«Отець весь суд відав Синові, тому що Він — Син людський...». Але в чому цей суд? **Бо Він показав, що зберегти заповідь Отця можливо** *тільки* **для людини, і то в усіх становищах, яких тільки випаде зазнати людині в цьому світі**. Таким чином і ті, хто пішов за Христом в часі свого земного життя, отримали право разом з Ним судити світ. «Хіба ви не знаєте, що святі будуть судити світ» (1Кор 6:2).

* * *

... На наших очах здійснюються невимовно величні чудо творення світу, творення богів (Ін 10:34, Пс. 81:6), які ще не завершились Завер-

вастається інший спосіб існування, ведення Боже зливається з потоком молитвової любові до Нього.

... Так я побачив духом, що не відсутність співчуття до нас у Бога є причиною

людських терзань, а винятково зловживання людини даром свободи.

Суперечі мої з Ним — Він переміг. Спершу залив мене гіркий сором за мою божевільно горду думку: нібито я бильш співчутливий, ніж Він. Від сорому зродилося покаянне визнання вини. Потім все переборала радість: Господь не лише не осудив мене за зухвалість, але навіть проплив на мою главу щедре благословення. Пізніше я зрозумів, що й сама та співчутлива до страждань людей молитва була Його дією в мені.

по категоричного вирішення питання, яке стало згодом кардинальним для всього християнства: як реагувати на гоніння з боку князя (князів) світу сього?

Господь дав нам благодать мислити, як Сам Він мислив: ап. Петро поводився в Гетсиманському саду «по-людські». Проте Христос сказав йому: «Всунь у піхви мечи! Чи ж не мав би Я пити ту чашу, що Отець дав Мені?» (Ін. 18:10-11).

Так розкривався для мене смисл Послання до Ефесян: про глибину і широту, і висоту задуму Божого про нас. Наше земне життя в суті не бильш ніж коротка мить, дана нам Благим Отцем, щоб ми проникли в кеноночну любов Христа, що перевершує усіяше розуміння. Поза цим шляхом ніхто не зможе сповнитися «ВСІЄЮ

шення обіцяне в майбутньому віці. Але й тепер уже, коли Нетварне Світло сходить на нас, цей духовний процес викликає в надрах нашого Духа захоплення, підносяти думку в обіцяне нам Царство.

Стяжання цвого Царства Отчій Любові пов'язане з численними стражданнями. Томиться серце до глибокого болю від усвідомлення

втрати, що її зазнала людина. Я говорю про духовний, метафізичний біль і хочу, щоб мене вірно зрозуміли.

Надлеження наше для

... Народження наше для
вічності в Богові пов'язане з
багатьма трудами...

Болить дух наш... «Вся» людина на страждає у своєму предстоянні вічному Богові, проте страждання ці не вбивають, а оживитворяють нас. Муки Духа за суттю своєю — принадлежні до світлоносної сфери безсмертя, через нихходимо ми за межі речовини, у світ Нетварного Світла (див. Ін 16:20-23).

Недостатньо умом переконатися у Божестві Христа, щоб уже й розуміті все це як належить. Потрібо зробити келесовий синтез життя, боротьби та вічності.

зробити колосальну зусилля жити згідно зі словом Його. Прозрівші космічні виміри нашого падіння в процесі цього подвигу, маємо пройти через тривалу Покаянну молитву, лише тоді дастесь нам переживати те, що ми бачимо у Христі: домежне применшення Себе, — і аж тоді удастся місії пришестя «сили Звище» (Лк. 24:49) — чи у огненних язиках, чи в осянні Таворським Світлом. Так відкривається нам істинний смисл євангельської «благої вісті».

В своєму зверненні до Бога християнин-подвижник поривається вперед, не обертаючись на самого себе. Те, що він діяльно живе в молитві, залишить в його істоті незгладимий слід, але помітить він це лише через довгий час, коли увага його звернеться до минулої. Душа того, хто кається, бачить себе недосяжно далекою від того, що шукає, і вся стає нючкою раною, і молитв, уже почавши любити Господа, про мілість і вибачливість до неї. Відчуття гріха, що руйнує нашу богоподібну істоту, породжує непоборний жаль за той стан, в якому ми так довго перевівали, який зробив нас зовсім не гідними Святого святих: хіба може Господь прийняти мене, до кінця розтлінного? Предстоїть душа якби на Страшному Суді. І чим сильніший страх присуду, тим напруженіша молитва розкяяння.

... щоб відродитися у Богові, нам потрібен жах від нас самих, таких якими ми є. Відраза до повторної, богочеснотивної гордіні, що живе в нас, яка вигнала нас у соромі з Царства Отця Світів. Спас-іння від ней в заповіді Христа: любити Бога аж до ненависті до себе.

... Я називав відчай, що опанував мене, великим даром Звиш. Однак усвідомив це я не раніше, ніж після тридцяти літ праці, а може

й більше.
... З Богом зовсім не легко і не просто. Він надто великий для нас. Він — «огонь поядаючий». Він — казав нам, бодай в міру нашої тісної сприйнятливості бездонну мудрість Слова-Логоса Свого непріступну висоту Любові Його.

то ми побачимо, що в Богові немає трагедії. Ця остання існує лише в долях людей, ідеал яких не пересягніть земних меж. Христос — зовсім не трагічний. Його всекомічним стражданням також цей елемент чужий. Але Любов Христа в усі часи Його перебування з нами на землі була много-страждання.

«О роде невірний і розбеще-

... доки буде Я з вами? Доки ви
вас терпітиму?» (МТ. 17:17)... Він
жив трагедію всього людства, та
не в Ньому Самому містилася
вона. Це зрозуміло із Іого слів,
що Іх Він сказав Своїм учням не-
задовго перед Гетсиманською
молитвою про «чашу»: «Мир Свій
вам даю» (Йн 14:27). І ще: «Та не
Сам Я, бо Отець Мій зі Мною. Це
сказав Я вам, щоб ви мали в Мені
мир. Страхідання назнаєте в світі,
— але будьте відважні: Я світ пе-
реміг!» (Йн 16:32-33). І знову: «Не
ридаїте за Мною, за собою ри-
даїте і за дітьми своїми» (Лк.
23:28). Не в Ньому трагедія, а в
нас.

Подібно і християнину, який отримав дар любові Христової, по-при всю свідомість ще не досягнутої повноти, уникає трагізму все-поглинаючої смерті.

У Христі ми отримали одкровення про непримінущу вартість Людини. Ми любимо її як своє власне життя. Буває даетесь нам бачити безцінну красу цього образу Всевишнього Бога.

* * *

...Під час молитви за світ, навіть найпалкішої й тривалої, душа скоро відчуває, що важка хмара неприязні продовжує висіти над землею: надто багато є людей, які більше «возлюбили» тьму (невинисті), аніж Світло любові Божої.

І дивно, і гірко: світ у масі своїй не приймає Духа Божого, і молитва повертається до молитвеника не лише з відчуттям безрезультачності, але й з помноженим смутком. Однак це, звісно, невірне відчуття! Так, сподіваної зміни духовної атмосфери вселенної не відбулося, проте якби не було молитвників, що «влада темряви» (Лк 11:21) ще багато чого.

... Наш довд приводить до констатації факту, що людство в масі своїй навіть на сьогодні не доросло до євангельського християнства. Відмовляючись від Христа як Вічної Людини і передусім як Істинного Бога, під якими б то не було приводами, люди втрачають Світло Безпochаткового Царства і спа-ваючи богосність

Але відчувши Христа як Бога-Спасителя, ми духом восходимо за межі часу і простору, в ту форму буття, до якої не тупиться поняття трагедій.

«Бажаю Я, Отче, щоб і ті
кого дав Ти Мені, там зо Мною
були, де знаходжуся Я, щоб
бачили славу Мою, яку дав Ти
Мені, — бо Ти полюбив Мене
перше закладині світу».

**3 книги «Молитва Ісусова
в православній духов-
ності»**

Нова українська церква у Румунії

У банатському місті Решіца, що налічує понад 600 українців, які походять в більшості з довколишніх сіл Караш-Северинського повіту (а признатих українців тут у останньому переписі населення налічується майже 5000), побудована церква Св. Апостолів Петра і Павла. 2 червня 2013 року її було освячено. В цей край українці переселилися вперше на початку 20-го століття із Закарпаття і Галичини.

Парафія була заснована 1 липня 2002 року. З ініціативи отця пароха Петра Поповича 2003 р. поставлено основу невеличкої церкви і парафіяльного дому для священика. Фундамент церкви освячений 12 липня 2009, на храмове свято. Тоді ж посвячені дзвінниця і п'ять Божих хрестів для майданчиків церкви, привезених спеціально з України. Від Христового Воскресіння минулого року почалось Боже служіння у новій церкві.

У церемонії посвячення Божої церкви, яка в цей день отримала від Румунської Патріархії дозвіл носити ім'я також Святих імператорів Константина і Елени, взяли участь: високопреосвященні отці — митрополит Ардялу Лавренцю, як офіційний делегат від імені Преосвященого отяя Патріарха Румунії Данієла, Єпископ Карасебешу отець Лучіян і багато румунських священиків, а з України — преосвящений отець єпископ-вікарій Мелетій із Хотина, що належить до Митрополії Чернівців і Буковини.

Велике число українських священиків прибуло з цілої Румунії, на чолі із отцем Іваном Піцуорою, що очопює Український вікаріят, і отцем протопопом Іллем Абічуком, що очопює Банатський Український Протопопіят Православної Румунської Патріархії. В посвяченні взяв участь цілий собор з 40 українських і румунських отців, служителів.

мунісипальних відів службових.

Прибуло також чимало високих представників місцевої влади — з Повітової Ради, з Мерії міста Решіць, депутати, між якими і по-важніший депутат, який представляє українську громаду у Румунському Парламенті, адвокат Іван Марочко, голова Караш-Северінської філії Союзу Українців Румунії п. Іван Лібер і багато поважних гостей і християн, які в цей день бажали мати честь і духовну радість увійти у Божий вівтар, як це дозволяє Церква тільки у спеціяльний день, посвячення.

Як підкреслив у своєму слові Єпископ Мелетій: «Тепер українські християни мають незрівнянну радість молитися в такій гарній церкви, яку посвятили у Речіщі!»

А митрополит Ардялю, високопреосвященний отець Лавренцію зазначив: «З'язок із Богом людина реалізує тільки молячись рідною мовою... І ми не помилились, коли вірили, що з цієї донедавна маленької церкви виросте така ось велика, могутня церква, де бачимо з радістю, що не вміщаються сьогодні люди. Якщо у вівтарі служило так багато священиків — це добрий знак, що вони близькі один одному — був у вони українці ачи румуни».

буль вони українці ачи румуни».

I дійсно, Банатська Православна Церква не тільки словами засвідчилася, чику підтримку всіх християн, незалежно від національності. Всі християнські стремління українців Банату вона сприяла, почавши з Митрополита Корняну, який допоміг побудувати Українську Церкву Св. Володимира у м. Лугожі в багатьох інших селах краю, куди напливали багато українців з Мараморешу в останні кілька десятиліть.

Спадщина

Василь ПУЦКО

СЛУЖБУ БОЖУ ТВОРИТЬ НАРОД

Про традицію богослужіння в Св.-Миколаївській церкві у Глухові

В тяжкі післявоєнні роки, коли про минуле намагались не згадувати, а майбутнє уявлялось незрозумілим і примарним, роль парафіяльного храму була винятково велика. Довкола храму і його настоятеля зазвичай збирались люди, для яких церква була єдиним дійсним пристанищем і моральним авторитетом.. Лише опинив-

ного храму, особливо поширеного на Лівобережній Україні. Центральна частина споруди з'єднана з трапезною двоярусною напівциркульною аркою з облаштованими на рівні верхнього ярусу хорами, на які ведуть вузькі круглі сходи в північній стіні.

Церква була освячена Свт. Димитрієм (Тулталом), на той час ігуменом Глухівського Петропавлівсь-

В Миколаївській церкві почав служити о. Лука. Зробили найнеобхідніший ремонт: побільши всередині, щоправда на висоту — скільки рука діставала, виготовили престол, Царські ворота і бокові вівтарні двері, принесли ікони. Царські ворота — з брусків і фанери, пофарбовані в синій колір, з прикріпленими овальними зображеннями Богородиці і архангела Гавриїла, — так і залишились до самого закриття церкви в 1961 році.

З часом з'явилися чотири великих різьблени кивоти роботи Т.О. Зеленого, для мозаїк з зображенням Розп'яття та ікон Різдва Богородиці, Миколая Чудотворця і преподобного Серафима Саровського. Постало питання і про спорудження іконостасу, однак настоятель, з огляду на обставини часу, радив не поспішати. Закликати парафіян збирати кошти в умовах суцільної бідності священик вважав неприятним.

Проте така загалом убога обстановка нікого не гнітила, тим паче що багато ікон парафіяни вбрали у вишиті рушники. Люди принесли до храму все, що тільки змогли. До жителів Красної Гірки присідали позбавлені свого храму численні жителі Веригина.

Богослужіння правилось церковно-слов'янською мовою, але з віразно українською вимовою і наголосами.

Та головне було — дотримання споконвічних звичаїв, що помітно вирізняло Миколаївську церкву серед інших у місті. Приміром, на храмове свято на середину церкви ставили на підставку-триніг велику храмову ікону і саме її носили під час хрестої ходи. Так само ставили і особливо шановані ікони у відповідні дні. При церкві негласно існувало свічне сестрицтво, члени якого піклувались про виготовлення свічок, які на Всічній роздавали, на літію і на Велике Славлення. Перед початком Всічніної священик здійснював кадіння храму і лише після того промовляв перший глас. Обов'язкове було читання після Літургії подячних молитв, лише після цього підходили до хреста. Всі треби священик правив з хрестом в руках. Богослужіння звершувались, як тоді було заведено, в неділю і в святкові дні, рівно ж і напередодні їх, а по четвергах читали акафіст Святителю Миколаю. У Великий піст здійснювали пассію по п'яницях, увечері.

Вже згадана мозаїка з Розп'яттям огорожувала правий крилос, а ікона Серафима Саровського — лівий. Обидва крилоси від солеї якби вігороджував аналой, всередині якого містилися богослужбові книги, головно київо-печерського друку XVIII ст.

Джерело один, але йому знаходились помічники — читці, часом дуже досконалі. Таким, зокрема, був побожний Федот Іванович Поляков, який чудово розумів смисл читаного тексту, парафіяни казали, що читає він «дуже словесно».

Чоловічі і жіночі півчі складали приблизно по п'ять співців, здебільше

людів вже немолодих, які добре знали гласові розспіви, що було дуже важливо. Широке захоплення партесним співом прийшло пізніше і в підсумку не привело до чогось доброго. Парафіяни не визнали «зозульку», що виконувала «Трисвяте», і не сприяли безладні вигуки. Це все, однак, сталося вже після смерті о. Луки.

Що конкретно вирізняло богослужіння в Миколаївській церкві? То був цілий уклад, якому все підпорядковувалось: від співу й читання до поводження молільників.

Священик жив поблизу і вранці при благовісті та при дзвоні увечері заїжджав до приходу в храм у рясі і в капелюсі. Напередодні великих свін зазвичай урочисто з'являвся у сірій, вишитій шовком ризі з наперсним хрестом на грудях і ошатним Служебничком в руках. Увійшовши в храм у обласченні, відразу починав кадіння. В цей час уже всі були на своїх місцях. Співали «Прийдіте, поклонімся» і «Благослови, душо моя», читець воглашав «Господи, Боже мій, возвеличився еси зело», і починалось виконання передначального псалма з читанням його тексту (перед амвоном) і співом окремих віршів. Стихири на «Господи, воззвах» співали поперемінно обидва крилоси, а на читання Богородичних вся півча виходила до амвону. Священик, воглашивши: «Премудрість прости», співав «Світе тихий», решту гімну виконувала півча, яка тут же співала і прокимен. Ектенії всі завжди співали народ. «Слободи, Господи» читав посеред храму хлопчик-підліток. Читання це вважалося почесним.

Перед літією півча ставала біля амвону вздовж проходу, кожні зі своєї боку, і пропустивши священика, йшли за ним, а дійшовши до належного місця, зупинялися і так стояли усю літію. Співали «Кириє, елейсон»: перше зтроєне — разом, потім поперемінно і останнє зтроєне знову разом. Після останнього прохання співались велике і урочисте «Кириє, елейсон», після чого звучав глас: «Почуй нас, Боже». По закінченні молитви зі схиллянням голови півча, пропустивши вперед священика, йшли за ним на середину храму, співали стихири на стиховні, «Нині відпускаєш» і тролап свята. Після благословення хлібів, співачі пісалі «Благословія Господа на всякий час», — поверталися на крилоси. Шестипсалмії співали два співці, чергуючись при читанні чотирьох віршів і разом співаючи п'ятий. Замість кафізму читали по одному псалму. Попіслейні псалми 134-й («Хваліте Ім'я Господнє») співали два читці, а 135-й («Сповідайтеся Господеві») — поперемінно дві півчі. Величання виконувалося простим розспівом, зате при цьому співали всі вибрані вірші із псалмів Давидових. Після 9-ї пісні для співу катавасії обидві півчі виходили на середину храму і залишилися там до кінця утрені. Після «Всякі дихання» і стихир разом з народом співали Велике Славлення київо-печерського розспіву, що закінчувався урочистим Трисвя-

шись в церковних стінах, людина бодай на короткий час могла відлучитися від тягот і мароти світу та відчути своє справжнє призначенні і доконечну потребу творити добро.

Автор цих рядків пам'ятає той ентузіазм, який охопливав людей, що увідомлювали себе прихожанами Свято-Миколаївської церкви в Глухові на Сумщині, коли настоятелем у ній був протоієрей Лука Пилипович Говицький. З його смертю — 22.10.1954р., як стало зрозуміло пізніше, уклад церковного богослужіннятворений тут віками, зруйнувався. Виявилось, що парафія навіть у такий темний час продовжувала зберігати стародавні місцеві форми православного служіння. І то неподалік російсько-українського кордону.

Миколаївська церква найдавніша із тих, що збереглися в гетьманській столиці м. Глухові, збудована в 1693-1695 роках.

Церква відтворює в цеглі тип українського триольного, трибанного дерев'я-

кого монастиря. Впродовж всього XVIII ст., доки будувався поруч Троїцький собор, фактично Миколаївська церква залишалась соборним храмом гетьманської столиці. Постраждала під час пожежі 1794 р., була відновлена. Частково перебудована в 1871 р. в зв'язку з возведенням нової дзвіниці. Про інтер'єр церкви в середині XIX ст. дає уявлення опис, складений 1854р., випадково знайдений через століття. І ще збереглася світлина внутрішнього вигляду храму, зроблена близько 1910 р., де видно розписи, виконані художником-іконописцем Г. Д. Косаченком. На початку 1930-х років церкву зачинено і спустошено, перетворено на комору.

Тоді ж був висланий з Поділля о. Лука Говицький, котрий зміг впаштеватися в Глухові лише сторохом-дворінком на «молочарці» (маслосирівником). В 1941 р., в період німецької окупації міста, в чотирьох із п'яти віцліхих глухівських церквах відновилось богослужіння.

Чоловічі і жіночі півчі складали приблизно по п'ять співців, здебільше

тим, і далі тропар свята і ектенії.

В самий день свята дуже рано, задовго до проскомидії і читання часів, здійснювалася сповідь, при читанні молитв. На початок Літургії христоносець ставав із виносним хрестом на середину храму і кілька чоловік з хоругвами утворювали ніби дві паралельні лінії, приблизно півтора метра одна від одної. І так стояли впродовж усієї служби, а потім ішли на хресну ходу. «Єдинородний Сине», співав весь народ. На малий і на великий входи, а також на «Милість миру» обидві півчі сходились для співу біля амвону.

Дуже зворушливо було дивитися, як на малому вході священик, вкривши руки краєм низу фелона, ніс біля грудей Єванглію, і низько вклонившись горньому місцю, тихо читав молитву входу. Підйшовши до Царських воріт і вивільнивши праву руку, благословляв вход, потім цілавув іконі і возглашав: «Премудрість, прости». Затим, обернувшись лицем до народу, співав: «Прийдіте, поклонімось і припадем до Христа», продовжене півчею.

Коли все це змінили — і півча (вже не розділена) почала співати Літургію на хорах, звісно, виходи вже не мали місця. Так відбулися майже неминучі спрошення.

Причастя завжди відбувались в Царських воротах, виносячи чашу зі Святыми Дарами за межі вівтаря не було прийнято. Молитву перед причастям промовляли всі причасники. А ось

Св. Миколай. Народна гравюра XVIII ст.

Символ Віри читав на амвоні один із співців басом. Співати «Віру» хором почали пізніше.

Звідки ці особливості традиції українського православного Богослужіння, що їх зберігала Св.-Миколаївська церква у Глухові? В них здебільше проявляється зв'язок з монастирськими типіонами, в тому

числі з афонськими, хоча про цілесне запозичення не може бути й мови. Тим паче що Глухів відродився лише в другій половині XVI ст.

Нарешті, цілком можливо, що ці особливості традиції принеси сюди з Поділля сам о. Лука Говицький, який так природно розвинув життя Миколаївської парафії.

До речі, ніхто ніколи тут не вимагав якоїсь плати за треби, задоволенілись тим, що люди самі давали. Не чути було жодних скарг чи нарікань. Все дякували.

Священик жив у невеликому двокімнатному помешканні, де на стіні висів знімок відбудованої ним після пожежі подільської дерев'яної церкви, котра вочевидь була для нього незабутньою.

Після смерті о. Луки довго не могли знайти йому заміну. Нарешті призначили молодого священика, що закінчив два класи Київської духовної семінарії і прослужив два роки в сільській парафії. До всіх місцевих узвичаєніх особливостей Богослужіння він постився негативно. На деякі поступки змушений був погодитися, але загалом все стало «типовим».

... Якось мені трапилося зустріти в Київі згаданого тут баса Федота Івано-

вича. Час, коли співав у Миколаївській церкві, він називав найкращим у своєму житті. Я ж просто вразився його глибоким проникненням у тафердуховного життя, котре буває досяжна далеко не всім співцям.

Так чи інакше, давніша богослужбова практика Св.-Миколаївської церкви в Глухові заслуговує на нашу пильну увагу. Окремі елементи в ній мають паралелі в Кіїво-Печерській Лаврі, як також в парафіяльних храмах Галичини, що втримали давню українську обрядовість, яка склалася до Брестської унії 1596 р.

Настанок хочу зазначити, що Богослужіння в Миколаївській церкві залишили глибоке враження. Не забути, як перед Великим Славленням заплювали всі свічки. Довкола море вогників, над якими підноситься потонулий у напівморі звід купол і читання під ним відгукується вгорі луною. Здається, що кожне слово молитви незагнаним чином повторюється десь там, у небі.

* * *

Тепер Св.-Миколаївський храм після років запустіння знову є місцем молитви. Чи спроможеться сучасне покоління стати носієм глибоко творчої давньої церковної і культурної традиції свого народу?..

Подаємо скороочено

Переклад Святого Письма — справа високо відповідальна

Святе Письмо, Слово Боже, Біблія дана людству Господом Богом у мові єврейській, згодом, з повеління фараона Птоломея, перекладена на мову грецьку. В нації цей переклад відомий як «Септуагінта» — переклад сімдесяткою, бо до цього завдання Птоломей покликав 72 вчених: єреїв і греців. Треба вірити, що це сталося не без виціого веління.

Але чому це завдання було доручене 72 ученим? Може щоб прискорити справу, або вірніше, щоб переклад був достовірній і точніший під всяким оглядом. Та передусім прийдім до усвідомлення, що до першого перекладу Біблії було покликано 72 вчених, безсумнівних знавців своїх або й обидвох мов. Вони працювали над своїм завданням в Александрії в IV столітті до народження Ісуса Христа. Пізніше з мов єврейської і грецької з'явилися переклади Біблії на інші мови. У нас відомі переклади Біблії зі старо-грецькою мовою.

Але чи завжди ті переклади достовірні щодо суті речей, щодо суті предмету та його значення? З досвіду відомо, що бувають поняття, яких на іншу мову буквально перекласти неможливо. Їх доводиться передавати описово. Такі ж

труднощі трапляються і в перекладах Св. Письма.

Світової слави грецький науковець і богослов Кириакос Маркідес роздумує над біблійним висловом: «І сказав Бог: Створімо людину за образом Нашим, за подобою Нашою, і нехай панують над морською рибою, і над по-вітряним пташтвом, і над худобою, і над усією землею, і над усім плаузучим, що плаузє по землі!» (Буття 1:26).

У нашому перекладі «нехай панують». В більшості перекладів «нехай дімінують», «нехай володіють», «нехай господствують» і ін. На думку Кириакоса Маркідеса, це повинне означати «ergazeste kai fylateen» — оброблення й охорона. І він у своїй праці «Inner River» («Внутрішна Ріка») веде обговорення цієї справи під знаком «Meaning are lost in translations» («Значення загублюються в перекладах») тобто в хибних перекладах.

А що стосується нашого «планування» над природою, то сюди входить всяка наша культивування: рільництво, садівництво, бджільництво, рибництво і інша відповідальність за світ природи, чим тепер починає займатися екологія. **Господом доручене розуміні людині господарю-**

вання, догляд над Його творінням, плекання, а не розвагове панування над ним. Хибний переклад приводить до нерозуміння справжнього смислу.

Іншим прикладом неадекватного перекладу є третій вірш 127(128) псалмія: «Твоя жінка в кутах дому твого — як та виноградина пілдна».

Поминаючи всікі інші імплікації, тільки подумати, яке пов'язання контексту жінки в кутах дому з контекстом пілдної виноградини? Крім того, цей вірш перекладається по-різному: згідно з розумінням чи уподобанням перекладача. Тим-то розуміння жінки як наріжного каменя дому замінене контекстом кутів у тому домі.

У перекладах Біблії таких похібок, недоречностей немало, і до цього привертують увагу науковці.

Наприклад, грецьких науковців турбус евангельський вислів про Ангела, який був посланий до Ісуса Христа, коли Він переживав муки перед розп'яттям і смертю. У нас цей момент відомий, як моління Христа за чашу, коли «Ангел з неба з'явився до Нього і додавав Йому силу» (Лука 22:43), Але в грецькій мові не виразно, що саме чинив Ангел? Підкріпляв Господа,

охороняв Його, полегшував Його терпіння? Але саме тоді Ісус встав і Сам пішов назустріч тим, що шукали Його.

Існує думка, що в той тяжкий для Ісуса Христа момент гетсиманських мук Сатана, який після спуску у пустині відступив від Нього до часу, звін на Його усвідомлення всю силу універсального зла і гріховності людей, що мучило Ісуса до тієї міри, що Він почав стікати потом і кров'ю (Лука 22:44). Але образ Ангела настільки освіжив і підніс Його, що Він Сам виrushив назустріч звершенню Своєї земної долі-місії.

Зауважу ще до питання перекладів взагалі у поважних документах. Я сам знаю одну книгу, видану відділом Міністерства України в справі повернення культурних цінностей, що були забрані з України, найбільше в Росію. Вона закінчується резюме англійською мовою. На самому початку цього резюме говориться, що йдеться про культурні цінності, експортовані з України. **Вивезені цінності перекладені словом експортовані...**

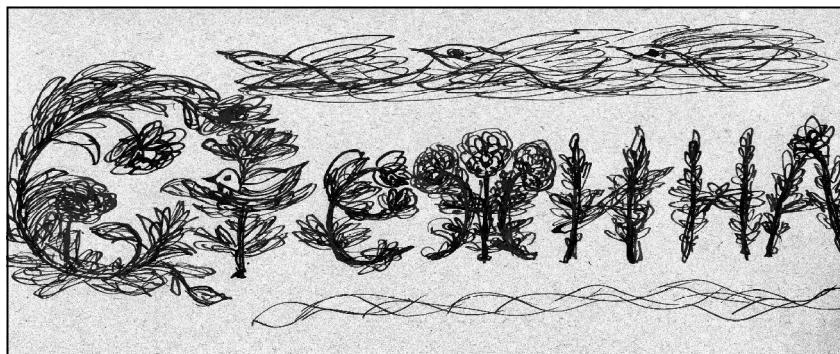
Другий приклад: У Києві до моєї кімнати заходить Єпископ і показує англомовний переклад документу, що мав бути висланий до Константинополя. Я поглянув на заголовок

вого документу і сказав Владиці, що до Константинополя треба вислати україномовний текст, — там його прочитають, а переклад з грубовразним заголовком викинуті геть.

Тут ще пригадується знаменний інцидент. 1962 року, закінчивши студії в Колегії Св. Андрея в Вінніпезі, я повертаюся з Англії. Коли прощається з Вл. Митр. Інаріоном, він попрохав зайти в Лондоні до Британського Біблійного Т-ва, дізнається в якому стані видання Біблії його перекладу? Там мені сказали, що перші примірники Біблії вже в дорозі до Вл. Митрополита.

В листопаді того ж року, коли я став до праці в Канцелярії Консисторії Української Православної Церкви в Канаді, Михайло Подворняк, близький співробітник Митр. Інаріона в справах друкарства, оповів, що він був присутній, коли поштар приніс Митрополитові перші примірники Біблії. Вл. Митрополит взяв до рук примірник перекладеної ним Біблії, ходив з ним по своїй світлиці, перегортав сторінки, а потім сказав: «А тепер треба починати працю над новим перекладом»... Тобто, остаточним свого перекладу він не вважав.

Така несподівана була реакція на появу Біблії свого перекладу — великої людини — Митрополита Інаріона, колись Професора Івана Огієнка. Високо достойна реакція.

Валентина ВЗДУЛЬСЬКА

У день Преображення Твоє Успення

І день настав поміж днів і годин,
і час чудесний прийшов,
на гору Фаворську Ісус зійшов,
і троє апостолів з Ним.

І там, на горі, утиші ясній,
світлішим од сонця став,
і Голос небесний над ними лунає:
«Це Син улюблений Мій!»

Ще з крові та сліз ростиме трава,
щє світ на хресті розіпнуть,
та скоро, вже скоро і горе, і лютъ
поглине падь огнева.

І будуть нові небеса і земля,
і радість нова ізідзе.
«Світу від Бога спасіння гряде!» —
Спаса усе прославля.

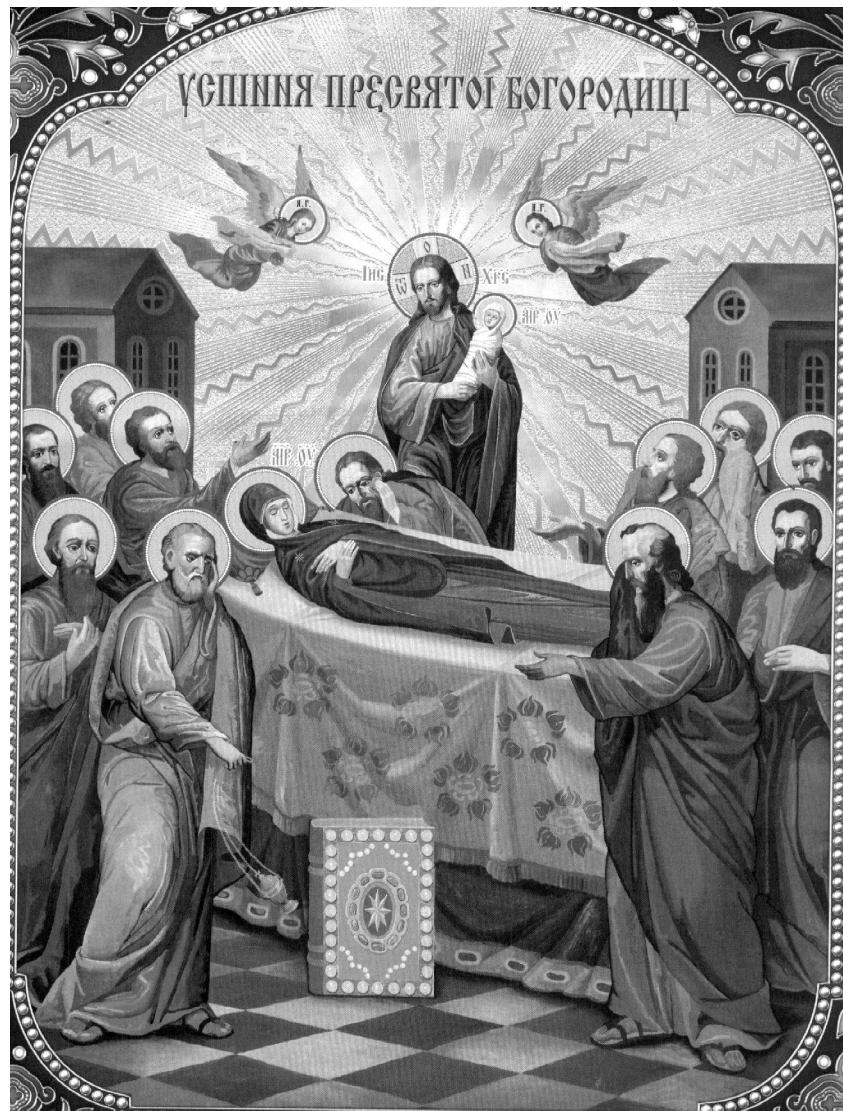
о. Йосиф КИШАКЕВИЧ

Твоє Успення святкуєм, Маріє,
в піснях, у славах, у псалмах,
в Твоїм Успенню наша надія,
Ти нам вказала до Неба шлях.

В Твоїм Успенню, Маріє Маті,
Ти нас не лиши, бідних сиріт,
не даш задарма нам пропадти,
хоч вже минає, минеться світ.

Хто лиш до Тебе їде з молитвами,
знаєде у Тебе певний приют,
той не загине, вбитий еріхами,
того врятуєш від адських пут.

Радуйся, Діво, Маті Маріє,
потіхо, щастя бідних сиріт,
Ти нам поможеш, в Тобі надія
на крачу долю, на ліпший світ.

Антін ЛОТОЦЬКИЙ

Святий Володимир

День пам'яті 28 липня

Зває тебе народ ласкавим,
називав і Сонцем Ясним,
бо зробив ти край великим,
а свій люд — багатим, щасним.

Ти зібрав всі руські землі
від Кавказу по Карпати —
і від моря аж по Волгу
стає, Великий, панувати...

Християнську вініс ти віру
у народ — мов цвіт обнови,
що красив нам нашу землю
світлом правди і любові.

І, побивши печенігів,
жив з сусідами у згоді;
лад поширював в державі
і добробут у народі.

Тож за твого князювання
край зацвів, як квітка рожі, —
і за те ти в нас Великий,
а Святий — у церкві Божій!..

Галина МАНІВ

Окраса літаНа Різдво Предтечі й Хрестителя
Господнього Йоана 7 липня

Все квітне, бує в духмяному літі:
акації, липи, жасмин і лелії,
трооянди на клумбах, волошки у житі,
нагідки, красолі і малъви стрункії.

Так, літо розкішне бує красою,
а все ж таки липня найбільша окраса —
народження спавне людини святої,
Йоана Предтечі — Хрестителя Спаса.

Різдво його ангели світлі звістили,
і доля на нього чекала висока.
В пустелі він жив і вбирається у силу,
щоб стати найбільшим у світі Пророком.

Ісуса хрестив він у ріці Йордані,
зрівнявши до серця людського дорогу.
І нині він кличе нас до покаяння,
аби проживали ми в мірі із Богом.

о. Іван ДУЦЬКО

**Пісня перед
богослужінням**

Отворяються
Царські Врата,
бо вже приходить Цар Слави,
вже зачинається
Жертва Свята,
священик став до відправи —
приносить Богу серця дар
за світ цілий і людську твар.

Помолімся щиро
разом із ним
до Сотворителя свого,
молитва хай,
як кадильний дим,
несеться до неба самого.
О Боже, голос наш прийми,
змілосердися над людьми.

Євген ГУЦАЛО

ЖАЙВОРОНКОВІ ПІСНІ

Оповідання

Цікаво, де живуть жайворонкові пісні?

Жайворонкова пісня живе у весняному степу, на зеленому роздоллі, й жайворонок ніколи не розлучається з нею. Коли спить уночі біля сірої грудки землі, то й пісня спить разом із натомленою пташкою. Жайворонок оберігає її від холодного вітру, від студеної роси, оберігає від дощу, бо пісня — то найдорожче, що в нього є, то душа пташина. І, ще до сходу сонця пробудившись, жайворонок на прудких крилах підносить свою широку пісню у блакитне привілля небес.

Бо живе на світі жайворонок заради своєї пісні. Ось вона давенить над степом, і кожне її колінце напоєне світлом, пронизане радістю. А поблизу звучить пісня другого жайворонка, третього, лунає безліч пісень, і здається, що їхні звуки спадають на землю чистими перлами. Спадають у родючий чернозем перлами, а з них още повиростали і виростають рясні сходи жита, пшениці, трави по лугах, квіти по байраках. І чим завзятіше співають жайворонки, тим дружніше колосяться ниви.

Ось тут, біля степової кринички, де навесні впав разок жайворонкової пісні, зацвів-задимів ніжними рожевими квітами бузьків огонь.

А побіля старого дуба, що височіє на сільській околиці, синіми пелюстками сміються й сміються фіалки.

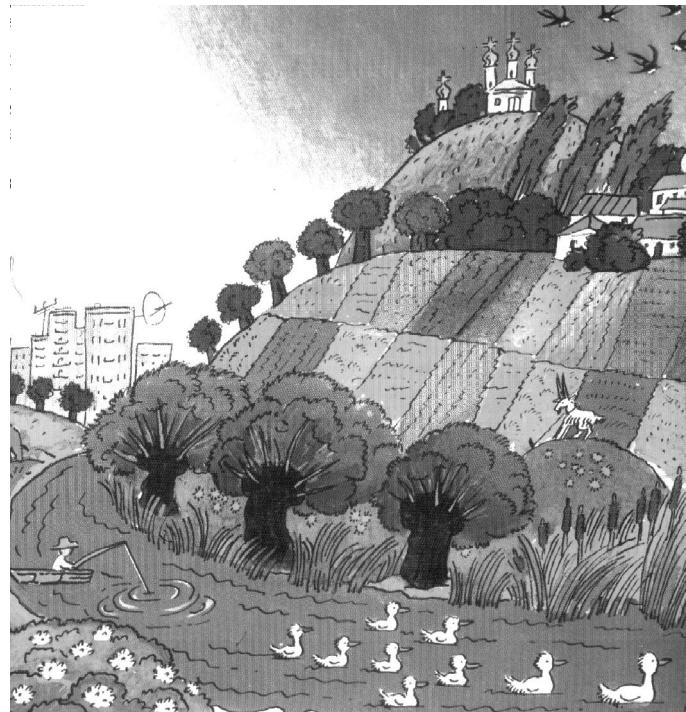
Уздовж дороги, що стелиться поміж озимини, теж упали разки жайворонкових пісень, проросли трепетними сокирками — скільки їх сяє, скільки мерехтить!

Якби не водилося жайворонків, то, мабуть, земля ніколи б не була така прекрасна!

А весни жайворонки зі своїми чудотворними піснями відлітають до вирію. Сиротіють без них степи й небеса, сиротіють людські душі.

Зима, білі сніги, метуть хурделици, січе пороша, від морозу лунко тріскається лід на річці. Де забарилася весна, чому не квапиться в рідні краї?

Та ось повернулась із вирію весна, а з нею повернулись додому й жайворонки. Прилетіли не самі, а разом із своїми піснями. Бо

пісні жайворонкові на чужині скучали за нашими степами, за привіллям. Ось вони злетіли в піднебесся і зазвучали — одна, друга, третя! Безліч пісень зазвучало над рідною землею, і їхні звуки, напоєні сонцем, пронизані радістю, посіялись додолу, впали на родючий ґрунт. І з того посіву зійшло, зазеленіло, забуяло, заквітло — від обрію до обрію!

Ось тут жайворонки посіяли

рясну пшеници, тут із їхніх пісень проросло жито, а ген із чарівних пташиних звуків зазеленіла лугова м'ята, запахло чебрецем, засивило полином. Сіються над землею жайворонкові пісні, віщуючи врожай і достаток.

Така, здається, непримітна сіра пташка, а здатна оновити світ своїми піснями!

Співай, щасливий жайворонку, над степами у піднебесі!

Коник і сонечко

Казка

Василь МОРУГА

Повзла мурашка поміж трави. Може, з дому, а може, й додому — ніхто того не знав. Повзе — то хай собі повзе, яке кому діло до маленької Мурашки.

А вона дивиться собі під ніжки: гляди, щось удастся знайти та з собою прихопити. Бо хоч які ото маленькі мурашки, а й вони дітічок своїх самі вигодовують та виховують.

Коли це бачить Мурашка — тінь від стеблини якася незвична, широка надто. Підвезла вона голову: якесь звірятко сидить на стеблині, дивиться зверху на неї.

— Ти хто? — запитала Мурашка.

— Коник, — відповіло їй звіря.

«Дивно, — подумала собі Мурашка. — Невже коні такі малі? Раніше вона чула, що коні дуже-дуже велиki, немов гора, і страшно сильні. А цей ось — зовсім маленький. Чи, може, він іші не виріс?»

— А ти іржати вміш? — недовірливо запитала Мурашка.

— Аяюк, вмію. От послухай!

І Коник засорчав тоненький голоском:

— Црі-црі-црі-і-і.

На ту хвилину якраз нагодило-

ся Сонечко.

— Ха-ха, — засміялося воно. — Хіба коні так іржуть?

— А як же? — розгубився Коник.

— Я Сонечко і не вмію іржати, але в справжніх коней голос дужий. І ходять вони по землі, а не лазять по стеблині.

— Так і ти ж не сяєш, як справжнє сонце, проте звешся Сонечком.

— Але я таке ж червоне, як і те, що світить згори.

— А я — зелений, — гордо заяви Коник.

— Отож бо й воно, що зелений. Справжні коні ніколи не бувають зеленими.

Сперечаючись, вони навіть забули про Мурашку, яка не втрачала у їхню розмову.

— А справжні сонця? — не здавався Коник. — Хіба вони такі маленькі та ще й до того ж із цяточками?

— Так я ж не сонце, а Сонечко. Зате літаю, як справжнє.

— Я не кінь, а Коник. Як справжній кінь, я тільки вмію... — почав було Коник і не договорив, бо раптом полив дощ. А хотів він сказати, що уміє стрибати, як справжній кінь.

Доки злива вщухла, Коник уже й забув, про що вони говорили із Сонечком. Він вибрався зі своєї скованині і тут побачив Мурашку, яка бігла вздовж струмочка, шукуючи в ньому броду. Вона, виявляється, поспішала додому, але струмок після дощу розлився і перерізав їй дорогу. Бідна Мурашка не знала, як їй бути.

Коник почував лапкою за вухом і враз придумав, що треба робити.

— Сідай на мене, — сказав він Мурашці, — та тримайся міцніше.

— Посадовивши Мурашку на спину, він напружився і — скік через потічок та й опинився на тому березі.

— Ось тепер я бачу, що ти справжній Коник-стрибунець, — гукнуло навздогін Сонечко, вилізши з-під кульбабки.

Але Коник уже того не почув, він був далеко. Ну, та нічого, малий стрибун і сам знає, що він справжній трав'яний Коник.

Борис ХАРЧУК

ДОБРИЙ ДЕНЬ

Коло річки стоїть хата. В ній живуть Гриць із мамою. Стане хлопчик на порозі — в кінці городу ростуть верби, у вербах тече річка, за річкою луг аж до поля.

— Гей-гей! — подає він свій голос. Так вітається з деревами, річкою, лугом, полем, даючи їм на добридань. Верби шелестять, річка шумить, луг розлягається, а з полів вертається луна: «Добрий день, Грицю...»

При порозі лежить прут. Це не просто собі вербова гілка, а Гриців кінь. Його треба напасті, напотіти й викупати. Вскакує, поганяє в кінець городу й раптом зупиняється. Там за річкою пасеться кобила, а коло неї стоїть лошатко. Обое гніді й гарні. Лошатко підійшло до своєї мами, схилило до неї свою голову. Мама йому щось сказала. Лошатко виструнилося і як пуститься берегом. Його грива так і грає. Крутнуло, жене

назад як вітер.

Гриць пришпорив свого коника, давай і собі навскак. Лошатко на одному березі, а він гарює на другому. Та де там лошаткові перегнати хлопчика. Його кінь дуже баскій. Він ще й ірже людським голосом. І здається Грицеві, що кінь несе його поверх дерев, що земля миготить під копитами.

Твір Василя Григор'єва

Катерина ПЕРЕЛІСНА

Ластівочка

— Ластівочко швидокрила,
Звідки завітала?
«Іздалекої чужини,
Де я зимувала».

— Ластівочко-щебетушко,
Де ти будеш жити?
«У гніздечку над віконцем,
Де маленький діти».

Грицько ЧУБАЙ

Лісова лічилка

Раз і два.
Раз і два.
В нас лічилка —
лісова!
В лісі —
дерево дуплистє,
а в дуплі —
живе сова,
що жовтає очі має.
Спить — удень.
Вночі — літає.
Добрий сну,
свої присниє!
Я — ховаюсь!
Ти — жмуриєш!

Одарка КРИШТАНОВИЧ

«Ж»

Жеваві женці жито жали
На межі відпочивали.
Жук до женців каже: — Жу!
Не сідайте на межу!
На межі маленька хатка
Там жучиха й жученята!
— Не журся, жуче-друже!
Ми уважні будем дуже.

Лошатко набігалося, стало коло своєї мами. Кобила перестала пастися, обнюхує своє гніденьке, а воно оповідає їй, напевно, про те, як йому добре.

Гриць не зупинив свого коня. Іде з берега додому. Йому теж хочеться розповісти мамі, де він був і що бачив. Як перескачував через ріки й моря, як бачив високі гори й великі міста —

цілій світ. Скрізь гарно. Але тут, на березі річки, де їхня біла хата — найкраще. Він поганяє, щоб швидше розказати про це рідній мамі.

ЩО ЇСТИМЕ КОРОВА

На подвір'ї порпається курка. Хлопці сидять на порозі, Сашко вигукає:

— Курка єсть зерно, несе яйця, з яйця вилуплюється курча!

— Усі люблять зерно! — випалює Юрко. Сашко блимає на нього й каже:

— А от ні! Я люблю масло!

Юрко схоплюється на ноги, додводить:

— А з чого ж те масло? Корова єсть траву. А з чого росте трава? Із насіння!

— То ти їж траву, — відповідає йому Сашко. Юрко подумав-подумав і каже:

— А що ж тоді їстиме корова?..

Йован ЙОВАКОВИЧ-ЗМАЙ

Пташка в клітці

При вікні у клітці пташка
Не співе і не скаке,
А все тужить, і здається,
Що вона ось-ось заплаче.

Пташку у — овочестину —
Стара дівчинка пігати
— Шізт обід, лоба пташко,
Чом, скажі мені, сумна ти?

Маєш гарну т ету хату
І найдик розмайті.
Тим підібрати співати
Найдрівніше в цілісніті.

Пташко її відповідає,
Сумо глянуши на обрій.
— Біда я, хоч ве тут маю
І драменелодидбрі.

Але црзт ого, коли я
Зазрююкній пташці в погі,
Бо найблышого багат ст ва
Я не маю — волі, волі!

Софія МАЙДАНСЬКА

Хор дерев

(з казки-мюзиклу «Чарівна шабля»)

Гей, міцні сплітаймо віти,
Всі, хто з нами дружно ріс!
Ми — живі легені світу,
Ми — густий, зелений ліс!
Нас рубали, корчували,
Рвали душу з-під кори,
Та воєнem не залякали
Наші горді пропори.
Нам отут повік стояти,
Кожен з нас — майбутній гай!
Честь і волю не зламати,
Бо за нами отчий край!

Борис ГРІНЧЕНКО

ЗАЙЦІ ТА ЖАБИ

Посходились зайці в лісі та й стали тужити: — Не дають нам на цім світі спокійно прожити: нас і люди убивають, і вовки, і лисиці, і орлятам на поживу ловлять нас орлици. Нам щодня і страх, і мука!.. Як отак труситься, то ходімо ми до річки, бо краще втопитись!

І зайці всі пострибали топитися в річці і до берега прибігли, а там на травичці жаби купами сиділи, — зайців ізлякались, — бовть! бовть! бовть! — усі у воду швидше поховались. А зайці тоді гукають:

— А стривайте, братця! Є такі звірі на світі, що і нас бояться. Мабуть, їм життя ще гірше, аніж нам на світі, так не будемо топитись, а ходімо жити!

Твір Ріти Каваларі

ГРОМАДЯНСЬКА ПОЗИЦІЯ

Дар Віри

Папа Римський оголосив 2013 рік — роком Віри. Чому така увага прикута до Віри?

Бог явився людям і тим самим відкрив нам дар Віри. Слово віра існує відтоді, відколи існує людство. Віра у вищі сили, Логос, Бога притаманна була людям завжди. Не можу зрозуміти невіруючих. Вони теж вірять, але в що? Люди-на з нормальнюю психікою і адекватним сприй-

мію її як особливий стан душі, яка стає мовби антеновою, здатною сприймати високі, тонкі вібрації-сигнали космічного Розуму. Віра пробуджує мертві душі, вчить нас не падати духом, пізнавати світло правди, дає чистоту серця і помислів, розганяє швидкоплинний дим марноти сьогодення.

Моя бабуля була неписьменною, але глибоко віруючою. Віра наповнювала її і все навколо неї якимось я б сказала, світлим ладом. Я й досі не перестаю дивуватися, як вона вміла так добре давати лад всьому. І чимало му господарству, і своїм думкам, і словам. «Заздрість, ненависть, обжерпівість, лінівство не приводить до хвали Божої» — запам'яталася з дитинства бабусині слова. І це були не просто слова, це були її принципи, яких вона дотримувалася спокійно, тихо та щоденно. Примат моралі понад усе — ось основне її кредо. Я лише тепер розумію, що бабуля та її душа вижили через те, що вміли творити щоденнутиху, безслівну молитву тяжкою процесою та глибокою, широко подякою за послані страждання, які сприймалися як спокутування гріхів та гартували Серце, сповнене безмежної Любові до світу. Такі люди пробуджують душу прикладом свого життя. Деякі бабусині настанови є й досі ще для мене неприступними. Думаю, що буду довічно її ученицею, не досягну її

Твір Василя Григор'єва

няттям світу не може бути «круглим» атеїстом. Десять глибоко захована віра таких людей у підсвідомості і вони не наслідяться відкрити її для себе.

Відомий такий факт: ще в дрімучий період советської влади на завершальній стадії зйомок кінострічки за романом Достоєвського «Ідіот» кіноактор Борисов, який виконував головну роль, відмовився плюнути на образ Спасителя, що було заплановано за сценарієм. Не вплинули ані умовлення режисера, ані погрози про подальше відсторонення від зйомок у кіно (на деякий час акторові таки перекрили дорогу у кіно). Не думаю, що він вважав себе віруючою людиною, але переступити через межу, за якою уже святотатство, не зміг, спрощувало внутрішнє табу.

Віру не можна дослідити жодними науковими методами. Що таке Віра? Я розу-

рівня віри.

Упродовж існування людства історія свідчить про непрості стосунки Віри із соціумом. Відомі факти як переслідування християн, так і переслідування еретиків. Поняття віри настільки містке, що з дня його появи серед філософів та богословів точиться дискусії про місце віри в духовному житті людини, про порівняння віри, науки, розуму, знання. Одні вважають, що віра і розум є протилежними поняттями, інші — що віра стоїть на заваді тим, хто хоче вдосконалити свою психіку. Вівекананда вважав блозніством вірити всупереч розуму. Р. Роллан висунув тезу про те, що наука і релігія мають одну і туж саму мету. П'єр Тейяр де Шарден вважав, що конфлікт між вірою і наукою має розв'язатися шляхом їх синтезу. Адже, як влучно сказав Є.Сверстюк, про конфлікт між наукою і вірою говорять ті, хто не має поняття ані про віру, ані про науку.

«Ї ісі аéðâ
ї ðàáäö,à і ðàáäà
âàñ âiëü èì è
çðî áèðû»
(Л.â. âiä Éâáà 8.32)

Ореста КОВЦУН

Гегель розглядав вірність, рівно як і честь та любов, не як моральні якості чесноти, а як форми внутрішнього життя суб'єкта.

Віра настільки органічно увійшла в життя людей, що стала синонімом не лише відданості, незрадливості, правди, любові, але й була синонімом присяги у військових формуваннях. Так, у запорізьких козаків «захист віри предків і православної церкви становив основу всього їхнього життя...» (Д.І.Яворницький). Упродовж усього свого історичного життя козаки збудували та влаштували біля 60 церков, не рахуючи каплиць та скитів.

Відомо, що в природі паралельно існують як світлі, так і темні сили. Вічна боротьба між ними, за задумом Вседержителя, створює простір нашого самовід优良, є споконвічним джерелом нашого розвитку. Через об'єктивні та суб'єктивні причини в той чи інший період розвитку людства беруть гору то світлі, то темні сили. При цьому суспільство відповідно зазнає еволюційних чи інволюційних змін. Так, в період панування безбожної комуністичної влади суспільство наше зазнало катастрофичної руйнізації душ людей. Ми бачимо насильники живучі та заразні катанінсько-комуністичні ідеї ще й досі. Святий Юрій все топче конем змія, разить його списом. А змій все живий... Як болісно повільно прозріємо!

Але душі наші не загинули через те, що Україна з давніх давен була сильна своєю духовністю, своєю вірою. У нас завжди було «сильне почуття всеприсутності Божої, душевна ревність, внутрішня розмова з Богом, таємне роздумування про Божий промисел, сердечний потяг до духовного...» (М.Костомаров).

Себто, наша духовність — це те, що нас вигідно вирізняє серед інших народів, і думаю, може стати стовпами для зведення нашого міцного дому. Бо «є стовпи, яких не повалиш, і не обминеш: на них світ стоїть» (Є.Сверстюк). Щось треба міняти на нашому шляху, адже уже 22 роки «колупаємо піч».

Взяти хоча б символіку та гасла наших політоб'єднань, котрі оголосили себе будівничими країни. При їх формуванні відсутні зважені, глибинні підходи, базовані на історії України, ментальності народу, історії геральдики та реаліях сьогодення. Таке прекрасне гасло будітєві: «Слава Україні — герой слава!». Але ж «не той тепер Миргород», вірніше — герой не ті... Неможна всіх в одній купі...

Погляньмо на символіку різних партій: і кулаки, і серця, і бджоли, і зовсім без символіки. А яка широка кольорова палітра прапорів. Серед них державний Прапор виглядає вже сиротинкою. Чим ці символи та кольори наповнені?.. Може тому вони проходять «транзитом» про наші голови та серця? Гасла та символіка — то надзвичайно серйозна річ: поряд із заявкою основної ідеї діяльності партії вони мають ще й духовну складову, яка в свою чергу входить до вінця енергетики країни.

«Просвіти, Господи, душі наші та яви нам стежку до джерела води живої».

Пам'ять про 33-й

**Щодня вмирало 80-100 осіб.
— розпухлих людей, які добиралися до міст, вивозили товарними
вагонами за 50-60 км та кидали там, щоб ніхто не бачив, як вони
вмирають.**

Телесик

(Хатня інсценівка 33-го року)

Василь ГОЛОБОРОДЬКО

Мати напотила піч,
вигребла жар кочергою під челюсті,
вимела чистенько черінь помелом,
узяла у руки дерев'яну лопату,
ніби зібралася саджати хліб у піч.

Та ні з чого хліба спекти — муки ні на пучку,
ні з чого їсти зварити —
картоплі ні картоплинки,
капусти ні пелюстки,
крупи ні пшонинки —

нічого їсти, нічого їсти, нічого їсти,
скоро умирати, всім умирати,
дітюкам з опухлими від голоду личками умирати,
та як дивитися на їхню повільну смерть:
на видовженого у безкінечну нитку
додихаючого пташенятка!

«Давайте гратися у Телесика:
я — будь Зміючкою Оленкою,
ви — дітки мої рідненські — Телесиками».

Каже вона найменшенькові:
«Сідай, Телесику, на лопату!»
Найменшенький поклав на лопату руку.
«Та ні-бо: сідай зовсім!»

«Мамо, хоч ваше обличчя і не бліле,
а зелене, як у Зміючки Оленки,
але ж сорочка ваша вишиваана нашими вишівками:
таких квітучих рукавів ні в чесі мами немає!»

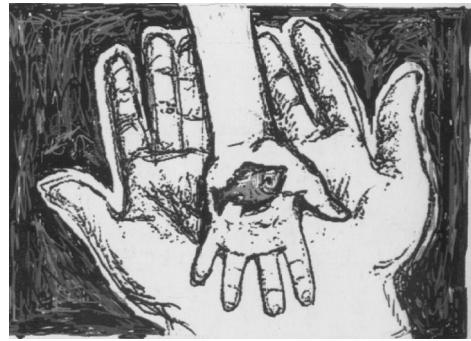
Стойть Зміючка Оленка коло печі
і, як мати, ріжком хустки слізни утирає,
каже середульщому:
«Сідай, Телесику, на лопату!»
Середульший поклав на лопату голову.
«Та ні-бо, ні! Сідай уеесь!»

«Мамо, ми не Телесики —
ви ж знаєте наше ім'я:
я — Михайлук-слухняний-хлопчик,
я — Петрик-піді-позич-жару-у-сусідки,
я — Василько-принеси-водички-з-криниці».

Стойть Зміючка Оленка коло печі,
крізь слізни слова мамині жалібні промовляє,
каже старшенькові:
«Сідай, Телесику, на лопату!»
Старшенький поклав на лопату ногу.
«Та ні-бо, ні, не так!»
«Мамо, не повертайті нашого
золотого човника назад:
ми уже побрали у руки срібні весельця —

ми уже пливемо далеко по велику рибину!»

Кинулася мати
від Зміючки Оленки діток своїх —
ми уже побрали у руки срібні весельця —
ми уже пливемо далеко по велику рибину! —
рідненських рятувати:
і найменшенькового Михайліка,
і середульшенькового Петрика,
і старшенькового Василька —
обійняла руками, як гусочка крилами.
Полетіли.

ВЕРНИСЬ, ДІДУСЮ...

(Спогад. 1946-1947 pp.)

о. Василь ПИШНИЙ

Надворі ледве-ледве починало розвиднатися. А в хаті вже нікого не було, всі пішли на роботу в колгосп. Тільки я, п'ятирічний хлопчик, ще лежав на рядинні і дивився на віконце. Спочатку воно було чорним, а потім зробилось темно-синім — і раптом засвітилось легкою блакиттю. Я з захопленням спостерігав за грою кольорів і радів від такої краси.

Скрипнули двері.

— Васю, — чую я голос дідуся Марка, — ось я приніс оберемок соломи. Як встанеш, протопи плиту, лежанка нагрітися і буде тебе тепло в хаті цілий день, а то вже холодно, мороз і снігу за ніч намело. Я теж піду на роботу, а ти сиди собі дома, читай казки, он, на попіці, лежить старенька книжка з гарними українськими казками. А я прийде на обід бабуся з синярником, то звірити затірку — і всі поїдаемо.

— Дідуся, а можна я і піду з Вами на роботу? Буду допомагати Вам.

— Та ні, Васю, не треба, краще влітку я братиму тебе в колгоспний садок на пасіку. Отоді ти мені будеш дуже потрібним помічником. А зараза, бачиш, хату немає на кого оставити. Всі ще з досвітку пішли на роботу. Ти ж чув, як бригадир стукав у вікно і кричав: «На трудову повинність!»

— Чув, дідуся, і аж злякався.

— Отож, Васю, бачиш, як страшно, рано тобі щейти в колгосп, ти ще малий хлопчик. Поживи ще так, побудь дома, казки почитай.

— А можна тоді я зварю затірку на обід?

— Он ти що! Молодець! А зумієш?

— Так, зможу. Я бачив, як бабуся це робить.

— Ну, звари, звари. І бабуся зрадіє, скаже: «Це Васіна затірка».

— Дідуся, а он до нас хотіє на бриці іде, — побачив я віконце.

— Хто там?

— Та хто їх зна, хто вони.

Дідуся теж глянув в віконце: «Ага,

в мундирах, в галіфе, он воно що! Це,

Васю, мабуть, вже за мною прийшли.

Сусіда нашого, дядьку Андрія, два

тихні тому взяли. А мене, значить,

съгодні візьмуть».

Дідуся накинув на себе куфайку і одягнув шапку.

— Ну, слава Богу, хоч одягнутись встиг.

— А куди вони беруть всіх, дідуся?

— В район, Васю, в район, а там...

Несподівано з грюком відкрилися двері і в хату нахабно зайшов булькачий дядько в галіфе.

— Що ти Марк-пасечник? — показав він на дідуся кулаком, — давай, вихаді, в район на допит поїдешь.

На допит, на допит! — щось зойкнуло в моїй душі. І я вхопився за дідуся.

— Не їдьте з ними, дідуся, не їдьте, вони погані, вони сердиті! — закричав я.

— Малчать, пацан, — замахнувся на мене мордатий.

— Не бійте дитину! — затулив мене дідуся, взяв на руки й посадив на лежанку: «Натопи плиту і сиди дома. А мені так треба. Я повернусь, я скоро повернусь. Не бійся, Васю».

Дідуся перехрестився, переступив через поріг і зачинив за собою двері. Я спрошку стрибнув з лежанки, взув кирзові баткові чоботи і вибіг з хати.

А бричка вже аж на дорого війшла. Ні, ні, ні! — заволало в моїй душі. І я побіг по дорозі.

— Дідуся, дідуся! Візьміть і мене з собою! Візьміть і мене туди! — спілкнувся я об мерзлу грудку землі і впав.

Чоботи злетіли з моїх ніг. Та я вже цього і не відчув.

— Візьміть і мене туди! Візьміть і мене туди!

І вже десь здалеку почув, як мені у відповідь відгукнувся дідуся: «Васю, Васю, вертайся додому. Додому повернись, чуєш! Таких як ти туди ще не беруть. Вертайся, — кажу тобі, — додому йди!»

Я задихнувся і знову впав у сніг. А коли піднявся, то побачив тільки темну цятку, яка десь вдалини зникала з моїх очей.

Босий, в одній сорочечці я, витираючи кулачком слізни, поплентався додому.

Оберемок соломи так і лежав на додівці біля плити. Я взяв жмуток, відкірв дверці, положив його в плиту і заляпив. Якимись відстороненими очима дивився як палахотить солома. А слізни все бігли і бігли з очей і капали на додівку...

Та, нарешті, я схаменувся: ось-ось же бабуся прийдуть на обід. Зварю їм затірку. Нехай зрадіють. А я настане вечір, сядемо з нею на теплу лежанку, і я читатиму бабусі казки. І так будемо разом чекати дідуся додому. Може, завтра, а, може, післязавтра...

— Не плаче, бабусю, не плаchte. Діждемось дідуся. Ось побачите, обвязково діждемося...

З кн. «Голодомор — геноцид», — Храм Св. Покрови, с. Рубанівське, Дніпропетровська обл., 2012

Костянтина МАЛИЦЬКА

Українці в Сибіру

На хвилях I Світової війни

Фрагменти спогадів

В ТЮРМІ В ДОРОЗІ НА ЗАСЛАННЯ

Вночі з 17 на 18 лютого 1915 року почалися арештування львівських українців військовою владою. Арештовано кілька десятків людей, в тому числі і мене, й запроторено всіх у тюрму, спершу при вулиці Казимиривській, опісля на Баторія. В тюрмі тримали нас до 28 травня, себто три і півмісяця. А єдиною нащою провинною було, що всі ми були «мазепинці» і з нашими доморослими «рускими» не вітали російської армії хлібом-сієлю.

А там на тюремному подвір'ї щодня когось вішають, розстрілюють, ніч у ніч лунає бренкіткованих кайдан. Вже зняли з нас усіх фотографії, відтиснули моїх десятеро пальців на поліційній плітці, а кінця не видати.

...Великден. Виходжу уперше з камери-одиночки вниз до товаришів, щоб разом із ними вислухати Богослужіння. Надворі весна розцвітає, що вона нам принесе?

Наш галицький губернатор уже виготовив засуд: «На Сибір! В Єнісейськ! «Сибір» — і на душі похололо. Знали ми те страшне слово досі тільки з книжки Кенена і з польської літератури, якою опидали нас копись у школі.

Та не сам Сибір нас лякає, а страшно нам було розстаться з рідним краєм у непевності, як рішиться доля України.

* * *

Кам'янця-Подільського, о. Гучковський...). Була теж у Пінчузи прегарно улаштована державна «міністерська» школа з двома учительськими силами, багатою дитячою бібліотекою та науковим придадком, якого позаразила б не одна наша. А пінчузькі чолドни, хоч самі малограмотні, ухвалювали без протесту рік-річно доволі високу квоту на направу будинку і придбання книжок для дітей.

Ми австрійські та німецькі полонені творили окрему громаду, але з російськими засланцями жили в найкращій злагоді й користувалися їх помічю в постачанні пошти та передачі посилок нашим товарищам по Ангарі. Та багато минуло часу, заки нав'язали ми листовні звязки поміж земляками, Наддніпрянинкою і Галичиною. Перші відвідувалися до мене Олександр Рурсов і Марія Грінченкова з Києва. Завдяки їм мали ми постійно ввесь час газети і книжки, все, що найновішого з'являлося в українській мові. Діставали від неї на свята дарунки й харчі, що нагадували нам рідний край, рідні обряди. Та найбільш матеріальної та моральної помочі зазнавали ми таки від своїх братів-галичан.

* * *

...час до часу якась листівка до одного з нас із дому приносилася нам відомки з Європи. Ми довідалися про освітню роботу наших на Волині, у Відні, у таборах емігрантів в Австро-Угорщині, і радувалися наші серця, що хоч ми тут нудгуємо й терпимо, наш народ таки живе, кріпиться, встає.

Як нетерпляче вижидали ми кожного рядка, писаного близькою людиною — як у той день, коли мала прийти пошта, літом на човні, а зимою санями, хвилювалися ми від ранку, сидячи годинами на березі Ангари, споглядаючи в безконечну даль, чи зачорніє на хвилях темна точка, вістунка пошти. А коли пошта прийшла, хоч би й у глуху північ бігали від хати до хати, розносячи її всякому... А на весну та восени в час «распутиці» — два місяці повного відкремлення від світу.

* * *

Життя наше поволі стало укладатися в певні норми. Ми перестали сподіватися, що за рік-два вернемось додому, і почали міритися зі страшною спершу думкою, що, як колись шведи за Петра Великого, проживемо ми тут п'ять-шість років. А як уже чоловік з чим помириться, хоч бі і найстрашнішим лихом, то стає легше на душі. Ну, Сибір та Сибір, не новина нашому братству. Ще за царя Олексія гостив тут уперше Дем'ян Многогрішний з родиною і за Байкалом зі своїм козацьким відрядом захищав Росію від інородних азійських племен. Стойте ще там під Селенгінським його хрест з написом. А відтак побував тут і Сірко, і Семен Палій, і Палійка проживала в єнісейському монастирі. Закінчив тут життя і Максим Залізняк. Отже ми тут свої.

* * *

Їдемо цілій тиждень лісною дорогою на півводах. На ніч стаємо в «катаплашах», себто сибірських громадських арештах, брудних, поганих, завожих. В одній виписав хтось на стіні по-українські: «Голодранці всього світу збігаїться до купи», злобну парофразу соціялістичного поклику про єдинання пролетарів усього світу.

ЗАСЛАНЦІ ТА ПОСЕЛЕНЦІ

Пінчуга, де довелось мені жити, — це було невеличке село над Ангарою, усього кілька десятків номерів хат. Церква була гарна, але священник приїздив з Богучан лише два-три рази в рік, похрестити народжених, погребаних похопити, інших висповідати, повінчати. (Священиком був таки наш чоловік з

наших українських переселенців — «лопатонів», як їх тут називають. С там кілька чисто українських сіл, багато і гарно загospodarованих, що так відрізняються чистотою і садками від селищ сибірських старожитів. Я побачила їх на старокозачинській торзі. Типові українці з вигляду, він і вона, говорили по-українські, не дбаючи, чи хто їх розуміє, чи ні. Продавали масло яйця, і ставили високі ціни. Почувши в мені землячку, питали за українською книжкою і газетою, готові за неї ввесь свій товар віддати.

У Козачинську ставало з кожним днем трудніше жити, тим-то я порішила перенестися до Красноярська, де пропонували мені посаду боні в одній німецькій родині. Та не так легко воно було вибратися куди-небудь у ті часи. Пароплави ходили дуже неправильно, і то здебільша тільки воєнні катери й моторові човни. Береги Єнісея обстрілювали більшовики, а пороги під Красноярськом були підміовані. І з дозволом на виїзд було чимало труднощів. На кораблях переводили дуже точну ревізію всіх речей і перепусток, і яке-небудь підозріння могло повести лодію під розстріл.

Та таки нарешті вдалося мені розробити «удостоверені» начальника козачинської міліції, і я 16 вересня 1919 р. прибула до Красноярська. Тут вже здавна було чимало українців, засланчих таки заїжджих з України, що вже зажилися зі Сибіром, мов із другою батьківщиною. В часі, коли я приїхала, почало в Красноярську проявлятися жиціві народні життя, серед тамошніх українців. Це сталося ще з передхідні революції, що проголосила свободу всіх народностей. І той визвольний рух, що його почали наші українські семенівські полки в Петрограді, переноситься аж на Сибір. Виходять українські газети на Зеленому Клині, в Омську, Томську, постають кооперативи в Челябінську, Новониколаєвську, Іркутську, народні школи в Хабаровську, Владивостоці, в Харбіні, в Манджурії, приходить черга і на Красноярськ.

Скільки саме українців було в тому часі на Сибірі — точної статистики не маємо. Урядова виказуvalа в Єнісейській губернії 110.000, в Омській 360.000, на Амурі 80% усього населення. Думаю, що в Красноярську було до 5.000 українців...

Вже в 1917 р. з першими проблисками волі засновано в Красноярську «Українську громаду», якої головою став інженер В'ячеслав Яновицький, професор технічної школи, член обласної сибірської думи. Родом з України, студент Томського університету, з молодих літ жив у Красноярську і був душою всякого національного руху. Крім нього, було ще досить інтелігентії, навіть на високих становищах, і чимало українського духовенства...

Боротьба за рідну школу почалася тут у 1918 р., коли на губернальному з'їзді вчительства в Красноярську вчитель Демченко іменем усіх українців домагався української школи в усіх чисто українських

місцевостях. Домагались рідного слова і самі селяни на різних сходинах і по читальннях. Я бачила письмо однієї вчительки-московки, в якому просить «Українську громаду» в Красноярську прислати на її руки українські книжки та сценічні твори, бо місцеві люди не хочууть ходити до читальні і на вистави не в укрінській мові.

Та серед заколоту політичних подій годі було дожидати, поки уряд візьме на себе старання про українську школу — постановлено заснувати її власними фондами громади. В поміч прийшли жертвеність ідейного патріотичного подружжя Михайла й Катерини Антоновичів, які на ту ціль віддали половину своєї хати, взяли на себе опал, світло й харчування учительки. І так постала в Красноярську перша українська народна школа ім. Котляревського, а я була першою в ній учителькою.

Школа містилася у великий ясний кімнаті в п'ять вікон — побіч мала я кімнатку для себе, а простора кухня слугила за прохожу.

Стіни класи прибрали ми портретами Котляревського і Шевченка, малими листівками з Лесею Українкою, Доманицьким, Грінченком, Марком Вовчком, які присилано мені з Києва, — мали ми також велику мапу України, яку вирисував один із наших воєнних полонених (здається, професор Никифор Садовський). Дітей вписалося спершу 17 — різного віку і різного знання. Прийшлося ділити їх на відділи: перший обіймав найменших, що починали йоно вчитися, другий тих, які вже ходили до московської школи, накінець у третій вписалися старші вже дівчатка і хлопці, які тільки хотіли доповнити свою науку українською мовою. Всі діти були по родинках українці, на що й вказували їх назвиська: Гаренко, Гетьманенко, Давиденко, Кузьменко, Москаленко, Терещенко, Городній, Макровоз — та ні одна дитина не вміла говорити по-українські і дово гово рити рідною мовою.

Підручників не мала я ніяких — одна граматка-буквар Грінченка, кілька книжечок із оповіданнями з бібліотеки «Української громади» — «Кобзар» Шевченка і «Декламатор» — от і все. З меншим в початках що можна було вчитися і без букваря, але коли прийшли читати цілі устали, мусіла я сама приготувати на лекцію друковані оповідання, байки, віршики на карточках, які роздавала дітям. Зі старшими вела більше розмови на різні теми з історії, географії, природи і багато з ними писала. І поділ годин, і план науки мусила сама собі складати. Зрештою ми годин не придержувалися — починали науку з фабричним гудком і вчилися цілісніківські дні, переплітаючи науку та забавами, то ручними роботами, то співом.

Діти були дуже чесні і добре — таких гарних дітей, як на Сибір, я ніде не зустрічала, вчилися радо, і в найбільші морози приходили до

ОСВІТНЯ ПРАЦЯ В КРАСНОЯРСЬКУ (1919 РІК)

В Козачинську вперше побачила я

школи, а до мене ставилися як до близької людини, а іноді навіть гей-би протекційно, коли казали: «Константино Іванновно, їди поснідай — ми тут і без тебе посидимо». Любили стояти при мапі, водити пальчиком із Красноярська до тоїдалекої України, відкіля прийшли їх батьки. Говорили й слухали пре неї, як про зачаровану землю — а слова «садок вишневий», «тъюхання соловейка» були їм чужі змістом, бо ні соловейка, ні вишень не бачили вони в своєму оточенні. Але життя Шевченка зворушувало всіх глибоко, і його розуміли, бо всі вони, ті сибірські малі українці, були дітьми батьків соціал-революціонерів, яких царський режим закинув колись за кару на далекий Сибір. І найменша моя школярка Зіна Гаренко писала по Шевченківським концептам в своїй задачі: «Як виросту, хочу бути «політичною», щоб, як Шевченко, боротися за правду».

...В тім часі задумали ми влаштувати для шкільних дітей ялинку на свята, і в передодень Різдва вибралися я до міста поробити на ту ціль закупи. Переходячи залиничний шлях, почула десь у сусідстві перестрілку, але не прив'язувала до цього ваги і запустилася в улиці. Тут уже всі склепи позамінані, базар пустий і брами кам'яні почали насико зачиняти. А стрілянина все близьче й гучніше лунала. Звернула я скоріш додому, але сопдат, що попався мені назустріч, крикнув: «Вертай, голубушка! Там бій, а та дистанець під купю!».

Хоч-не-хоч мусіла я пересидіти цілий день у Красноярську на нашій «Галицькій Сіці». Під вечір зірвався страшний буран; світ Божого не видко. Прийшлося й переноочувати в місті, про поворот домів ніччю і гадки не було... Настав ранок — тихий, ясний, погідний. Стрілянини не чутно, мов і не було. Верталися відомі у Николаївку. Понад лісом кружляли стада чорного гайвороння — там саме біля нашої школи був бій. Відділи Капля, польські і чеські легіони пробували відбити місто і самим собі відкрити шляхи на схід, але не вдається, розбито їх на прах. По вулицях лежали трупи людей і здихаючих коней. У нашій школі застала я віконниці закриті, а хазіїв налякані. Зате діти дуже бадьоро, майже втішно розказували мені про бійку. Старі ховалися по домах, у півницях — одну жінку вбила куля на дозорі, одного робітника зранило на залиничним шляху, а діти снувалися по вулицях, вибігали за ворота, сиділи на кришах, а ні одно з них не потерпіло. Знати, Господь опікується малими дурніями!

А таки мимо невідрядних умовин поршили ми школи не закривати і за всяку ціну довести шкільний рік до кінця при матеріальній і моральній підтримці всієї української громади. Обмежено видатки — відправлено сторожих, а обов'язки її передіяла на себе учителька: топтити в печах, відгортали сніг, замітати кімнати, мити підлоги. Дрова якось роздобула Катерина Омелянівна, а рубати приходили з Красноярська мої земляки-галичани: д-р Олекса Косак і правник Матейко. Наука навіть у найбільші морози (а бували і в 50° Реомюра) не припинювалася.

А відносини економічні й санітарні в місті гіршли з кожним днем. У тabori наших полонених і в самім Крас-

Костянтина Малицька, вчителька української школи у Красноярську

ноярську лютував повортний тиф, що десяtkував людей. Небавом забракло електричної струї, обмежено її до крайності. Комісія, яка ходила по хатах, позволяла мати тільки по одній лампочці на одну кімнату і то силою в 25 свічок. А в мене в школі на три світлиці було аж чотири лампи, з них одна на 50 свічок. А сидіти в довгі сибірські вечори без світла, коли ще й свічкою не можна купити, річ страшна! Лекше стерпіти зимно, ніж пітому... Та трапилось, що комісія зайдла до мене під час науки, коли в класі було повні дітей (тоді вже їх зібралися до 30) і без ніяких навіть з моєї сторони прохань признала мені велиководно всі лампи, бо — казали — «мабуть є у вас і вечірня наука!»

День у дні заходили до нас і відділи солдат на постій, але їх або сейчас перебирали до себе патронеса школи Катерина Омелянівна, або я випрошувала, що школа ця — одинока українська школа — повинна бути вільна від постій. І дивне диво, з моїми аргументами якось усі годилися: і настоящі руські комуністи, і серби, що поступили в Червону армію, і татарські офіцери-квартирмейстри.

Якось одної неділі заходить до мене в школу аж п'ять солдатів. «Нове лихолі» — думаю і вже готовлюся до оборони. «Це школа!»... «Знаємо, барышня, але ми до твоєї милості з проханням. Позволь нам почистити в школі машинові кінси. В нас у хаті на постю тісно-претісно, нема куди розложитися, а на дворі студено і якось нелюко. Ми тобі кімнати не занечисимо, вважати будемо». «Заходить, по-жулуєш!» Зайшли. Вони козаки з-під

проф. Ковалисько, Боберський, Матейко, а з наших приангурських Стеців і Балицький.

Отець Садовський тішився в Красноярську великою пошаною та симпатією. Прегарно викладав на курсах історію і географію України; на його викладах було завжди повно слухачів, не тільки кандидатів на учителів.

Мала я щось викладати на тих курсах, але вже до того не прийшло. 30 червня закінчилася я науку з малими сибірськими українцями, а, діставши перепустку, виїхала 17 липня з Красноярська в дорогу на захід.

ОМСЬК — ОСЕРЕДОК. ПОВОРОТ ДОДОМУ

Омськ — велике гарне місто, мальовничо розташоване над Іртишем. Мешканців мало в той час вище 300.000 різної народності. Рух у місті робив таке враження, немов тут збігались дороги з цілої Азії. У часах політичних переворотів 1919—1920 рр. був Омськ заєдно центром сибірського уряду. Тут урядувала сибірська обласна дума, відтак директорія, пізніше Колчак тут правив, а тепер був тут осідок сибірського советського Ревкома. В Омську зайдла я до нашої Уком ями, себто української комуністичної ями-хати (комуністично — очевидно, не в теперішньому значенні). Це була якась стара, напіврозвалена рудера, соціалізована советами, де мешкали тепер наші земляки. У двох кімнатах, побіч цілої банди щурів, що нахабно проходжувалися по ліжках і столах, живо тут п'ятою із нашої братії: проф. Володимир Пітлик, д-р Баран, Бордуляк і ще двох, позабула їх прізвища. В Омську українці найживіше проявляли тоді національне та культурне життя, а провід у ньому, як скрізь по Сибірі, вели галичани, колишні полонені або засланці. В Омську зорганізовані вони були в Робітничому клубі, що мав 220 членів, з того 90 галичан. Була теж в Омську «Драматична українська хата», що давала раз у раз вистави.

Навесні видано нові шкільні прикази між іншими, що наука релігія кається, а всі символи конфесійності винести з кляс. З тим наша школа не мала багато клопоту — образу Христа ми, розуміється, і не думали здіймати.

* * *

І школа українська під покровом батька Котляревського оставала неторкано до кінця. Ніхто її не питав, як це діється, що вона існує, коли приказано закрити всі школи аж до повної реорганізації. А школа таки існувала одинока на цілій Красноярськ, побіч жидівської і мусульманської, польську самі поляки звінчили ще перед приходом більшовиків — і не тільки існувала, але й давала про себе знати...

* * *

...Щоб підготовити відповідні учительські сили для майбутніх наших шкіл, засновано заходом «Української громади» учительські курси, де мали викладати історію і географію України, українську мову, педагогіку, методику науки рідних предметів і шкільну українську термінологію.

В тому часі було в Красноярську чимало наших галичан, переважно воєннополонених, що проживали в воєнному городку за містом або і в місті. Пригадую: о. курат Володимир Садовський з Перемишаля, проф. Никифор Садовський, д-р Олекса Косак,

«Не тільки утримати, але й далі розвивати все, що було дорогое нашим предкам»

Слава Ісусу Христу. Владико, Ви є живим символом українця-лемка в Польщі! Чи можете трошки розповісти про Ваше дитинство та юнацькі роки, і як виправили присвяти себе служінню Церкві?

— Я народився у 1926 р. у с. Фльоринка на Лемківщині, там ходив до школи. За німецької окупації навчався в учителській семінарії в Криниці. Навчання завадив арешт батька, котрого було відправлено до Освенцима, де й загинув.

Скінчилася війна. В людей вступила надія, що все поверне до норми, а вийшло наяваки. Посилилась діяльність місцевих польських банд (не партизанів!), котрі грабували наші села, переслідували і вбивали людей, застрашуючи, щоб виїжджали в Україну. Люди плакали і виїжджали — хотіли жити. Покидали засіяні поля. Наших фльоринчан — людей з Карпат, з лісів — виселяли на Велику Україну в степи, де було все знищено протягом війни. Слабши повімарили, інші якось акліматизувались, більшість в різний спосіб перебралася пізніше зі степів і осіла в Галичині.

З Лемківщини українців поляки виселявали, а в Україні приймали їх неохоче, як «польчаків». Про це все ми дізналися ще у 1946 році, коли поверталися демобілізовани так звані «Лемківські добровольці» з Красної Армії... Акція «на Схід» ще не була закінчена, але люди сказали: якщо вмирати — то на рідній землі! Втікали, ховались, не давались вивозитись. Восени 1946 р. припинили виселення, але радості не було. Нас в горах зістала горсточка, без інтелігентії, котра або була винищена, або роз'їхалася по великих містах, приховуючи своє походження. На Західній Лемківщині лишилось шість православних священиків, уніяцькі пішли на службу до костелу... «Тут перечекаємо» — говорили

ли, але в дійсності перетривав якийсь незначний відсоток, більшість асимилювалася і окатоличилась.

Але повернімося ще до 1947 р. і акції «Віслі». Коли пішла чутка, що українців, які залишились, будуть переселяти на західні, понімецькі землі Польщі, — ми не вірили. Тим більше, що влада твердила, що «Lemkow nie bedziemy wysiedlac» (лемків не будемо виселювати).

Виселення настало раптово і несподівано. Ми залишили все, бо що господар може забрати на одну чи дві фіри? Ще й таггені в більшості коровами (коней в селі було кілька — забрали німці, а потім банди). Під конвоєм провадять нас до стації Грибів (Grzybow). Дивимось востаннє на село, на засіяні, засаджені поля, хати, церковцю — серце розривається... Одні плачуть, другі замкнулись в собі — і слова від нього не почуюш. Страшно згадувати...

На вокзалі тиск, плач дітей, ревіння худоби, крик жовнірів. Все це зливається в несосвітнений жахливий галас.

Нас заладували на третій транспорт, але ніхто не сказав, що везуть до Любінія. Ми їхали в незнане. Перший транспорт, як ми пізніше дізналися, розгрозили в Тожкімі, другий (по дорозі мали катастрофу і було багато поранених) — в Новій Солі, а четвертий — в Пшемкові. Отак порозкидали моїх односельчан. Нас, 30 родин, поселили в Михалові на колонії (там був білий пісок, через що колонія не була заселена). (**В основному розселення максимально по 3-4 українські сім'ї на село — авт.**) Хати — нічого собі, але без вікон і дверей. Печі порозвалиовані — так виглядали оселі після пограбування. Ми якийсь час ще мали надію на повернення додому, але коли нас «усвідомлено», що повернення нема, почали ремонтувати хати і забезпечу-

Архиєпископ Перемиський і Новосанчівський АДАМ Дубець — один з тих лемків-українців, які були виселені з рідних Карпат під час акції «Віслі», але в 1947 р. повернулися на материзну і невеликими людськими силами відродили Православну Церкву, українське духовне і культурне життя.

Подаємо уривки з розмови Владики АДАМА, який самовіддано несе пастирське служіння на Підкарпатті вже майже 50 років.

вавись харчами на зиму. Почалась тяжка, мозольна праця. Восени ми засіяли озимину — почали вже господарювати. Була дружність, люди допомагали одні одним.

Розуміючи, що без рідної Церкви пропадемо тут, ми одразу організували церковне життя — в одній хаті зробили каплицю. Нас обслуговував о. Бігун, котрий разом з нами був виселений, а потім із с. Зимна Вода, доїджав о. Левяр.

Поселили нас на землях західних, і там тяжко було нам жити... Я дуже важко це переносив: інший клімат, рівнина, то не було такої води, тих гір... лише піски і комарі. Крім того, ми не мали жодних прав, відбувалась насильна асимиляція, ми надалі були постійно переслідувані. Тому по смерті матері я зрозумів, що Церква — однієї нікакий осередок, що плекає і зберігає віру, мову, культуру і націю. Я собі подумав: може і мені заходить і присвятити себе служінню рідній Церкві і нашому народу?

1956 року вступив до семінарії, а потім і до Теологічної академії у Варшаві. У 1964 році оборонив наукову працю «Початки християнства на землях польських».

30 жовтня 1964 р., відразу по закінченні академії, мене рукоположили і митрополит скерував на Лемківщину у с. Висова. Я був щасливий — то ж мої рідні землі! Кілька родин, котрим вдалося повернутись з вигнання, прийняли мене дуже радісно, бо ж коли є в селі священик — то і духовне життя! Добре там було.

Скільки часу ви служили у Висовій?

— На жаль, у Висовій я довго не був. Священик має послух: отримав декрет — потрібно його виконувати. Митрополит переніс мене до Кальниківської біля Перемишля.

Кальників було велике село, але розбите. Українців звідси не виселяли. У 1945 році вони перенесли метрики до костелу і в час акції «Віслі» їх не рухали, бо ж вони — ходили до костелу, а церква була зачинена, покинута... Але збереглася, бо один селянин — Михайло Польний — за 500 злотих купив її, і таким чином врятував, бо вже хотіли розібрати. У 1957 р. люди виправили повернувшись до церкви. Але старання, щоб священик був у селі, виявилися не такими простими: ні уряд, ні костел цьому не сприяли. Ті люди, які призначилися до Православної Церкви, а отже і до української національності, мали весь час тяжке життя: їх переслідували як націоналістів. Тож частина кальниківчан залишилася в костелі, аби їх лише не

чіпали. Однак значна частина людей вчинила згідно з своїм сумлінням...

Пізніше влада допустила провокації — заарештували дяка Стефана Ферка, бо думали, що парафія розвалиться, але люди залишилися твердо при вірі православній і її втримали.

В довколишніх селах наші люди теж хотіли відродити церковне життя, наприклад у Грушевицях, Стараві, Стубні, Наклі, в Лазах. Але як тільки до влади поступали прохання від людей, то храми відразу ж розбирали (в Грушевицях церква згоріла). А відповідь була: з причини відсутності об'єкту парафія не може бути відновлена... В інших селах наші храми зайняв Костел, наприклад в Хотинці, Торках, в Поздячу (тепер Лешно) та ін.

І тут знову повторилися мої обставини: тільки я звік до Кальниківської, як у листопаді 1966 р. отримав декрет на Сянік, куди прибув у січні 1967 р.

Парафія у Сяніці була розбита, переслідувана, безперервно виникали провокації, священика оскаржували за аморальну поведінку, декреті парофіяни не витримали переслідувань і пішли до костелу... Отож я прийшов на «вогонь». Хоч мій попередник отець Левяр отримав декрет на іншу парафію, проте не хотів виїжджати із Сяніка. Для мене не було нічого, навіть житла...

Митрополит Стефан мене попередив: «Якщо хочемо зберегти парафію у Сяніці, — а я тебе бачу тут парохом — будь дуже обережний, не вдавайся в розмови з незнайомими людьми, не політикуй, в проповідях тримайся виключно Євангелії». В таких умовах я прожив 19 років.

Як я вже згадував, у Сяніці тільки горсточка зосталася при церкві, а отже почували себе українцями. Не було легко — людей, котрі залишилися при церкві, звільняли з праці, могли й побити на вулиці... Я тоді не здавав собі sprawи, що тоталітарна система може так зневолити і здеморалізувати людей.

Як ряшівський декан, я старався впорувати церковне життя деканату: їздив по Лемківщині, бо ж треба було все підімати з руїн. Декретом церкви були передані нам, але більше нічого... Все поруйновано, ніякого житла для священиків, ніякої помочі від держави. Треба було переконувати людей, що ми мусимо своїми силами ремонтувати, бо ніхто нам не допоможе. По-маленьку почали все відроджувати. Я старався, аби священики проживали стабільно на парафіях, бо це підтримувало людей. А влада і костел вмовляли людей, що це все тимчасово, що «шкода вашої праці», — але ми кріпились вірою в Бога. Саме через убогість, малочисельність наших людей, які за-

лишилися при парафіях, ми стали більшими один до одного.

Владико, як Вам вдалося у с. Запалові біля Ярослава відновити церковне життя?

— Люди, котрі вернулися з під的决心, були готові на все. Вони розуміли, що якщо не буде церкви, то й українського сліду тут не залишиться. Вони з усіх сил старалися, щоби створити православну парафію і мати постійного священика. Святина стояла там пусткою, бо костел мав своє приміщення.

2011 року ми уроочисто святували 45 років відновлення богослужінь у Запалові — там тільки 8 родин, але то віддані парафіяні і церкву утримують належним чином. Протягом цього часу вдалося навіть побудувати плебанію для священика.

Владико, скільки років Ви несеете священиче та архиєрейське служіння?

— Священиче від 1964 до 1983 року, тобто майже 20 років, а від 30 січня 1983 до сьогодні — архиєрейське, то вже 30 років. Загалом — майже 50 років...

Після понад трьохсотлітньої перерви Ви стали першим єпископом відновленої найстаровиннішої Перемиської єпархії. Як то було — відроджувати єпархію після такої довгої перерви?

Наша єпархія дійсно одна з найстарших — заснована учнями св. Методія в кінці IX століття. Ліквідація єпархії відбулася у 1692 р., коли Інокентій Вінницький передішов, вже як уніяцький єпископ, із Сянока до Перемишля. Проте наша Сяніцька округа не прийняла унію, і згідно з архівними документами адміністратором церкви Православної став о. Білінський. Аж у 20-х XVIII ст. Сяніччина змушені була прийняти унію.

Ще в 70-х роках мені пропонували стати єпископом Вроцлавським, де є багато наших переселенців, але видно не було на те Божоїволі, я відмовився. Тепер розумію, що Господь для мене готував інший шлях.

У 80-х роках, коли настала «Солідарність», змінилися обставини в державі і політика щодо нас, українців. Тоді наші люди звернулися до Митрополії і до центральної влади Польщі з проханням відновити Перемиську православну єпархію, а мене просили висвятити в сан архиєрейський. Мені не легко було в ті часи прийняти рішення, згодитися, але вірні наполягали: «Є можливість, і коли держава погоджується, то треба з того скористатися».

Відтак 19 січня 1983 р. я отримав чернечий постриг, а 30.01.1983 р. мене хіротонізовано на єпископа. Став я вікарієм Варшавської митрополії, але відразу виникли нові проблеми: державна влада не спішила з відродженням Перемиської православної єпархії: запротестував костел. Аж 6 вересня сам Президент Польщі підписав відповідні документи. 30 жовтня відбувся інгрес, і мене впровадили на катедру, як єпископа Перемисько-Новосанчівського, з осідком в моїй рідній парафії св. Троїці у Сяноці.

Коли я прийшов, було 31 церква, в тому числі 28 церков поунійних, в стані руїни, подекуди замінені на комори, а навіть і на стайні... А священиків було 7. Тепер є 14 священиків і 34 церкви.

Однак вірних сьогодні наполовину менше — близько двох тисяч. Старші померли, молодь здебільшого виїжд-

жає у великі міста на працю, або не повертається після студій до рідних парафій, або емігрує за кордон. Є й такі, що піддалися асиміляції.

Тоді я був стурбованій, бо більшість наших парафій до акції «Віспа» були уніяцькими. Але у 1992 році тільки одна з наших колишніх парафій в селі Гломча біля Сянока приєдналася до УГКЦ, а решта лишилися зі мною при Православії. Навіть у Морохові-Мокрому, де греко-католики побудували нову церкву, то тільки дві родини відішли від православної парафії.

Чи легко православним священикам жити і служити на Підкарпатті, адже є парафії, де до церкви належать 4-8 родин?

— У нас священики обслуговують дві, а часом три і навіть чотири такі маленькі парафії. Переважно імості працюють, а священики ще в школах мають лекції Закону Божого. Якось живуть. Я завжди Ім кажу: «Чи ж ти мусиш їздити мерседесом за 300 тисяч? Купи собі авто за 3 тисячі, і так само собі будеш їздити. Bo ви прийшли служити людям, а не люди Вам. Дякуйте Богу, що ви у своїй скромності є більше до Нього, а це є в житті най-головніше.

Вашу єпархію у світі називають «Українська православна єпархія Польської Православної Церкви»

— Так історично склалось, що ми тут на Підкарпатті не дотримуємося ні обрядовості, ні вимови московської, а бережмоємо своє — українське, тримаємося старовинної галицької традиції. Ми ніколи під Москвою не були і нічого спільногого не мали. Для нас близьчими є Греція і Балкани. А вірні нашої єпархії — то майже всі українці.

У 80-ті роки стало легше, але найважливіше та, що повстала Незалежна Україна, і поляки почали на нас по-іншому дивитися.

А чи відчували підтримку Українського уряду?

— Коли Віктор Ющенко був Президентом України, то він відвідавав українців у Польщі, декілька разів був у Перемишилі. Тоді вперше за всі роки ми відчутили свою повноправність, з нами, як з українцями, поляки почали рахуватися. Памятаю, як то було уроочисто в Нородному Домі — вітав Президента і я, і владика Іван Мартиняк. А 2007 року Президент Ющенко під час Лемківської Ватри в Ждині нагородив мене державною відзнакою — орденом Ярослава Мудрого.

Ви живете довгий вік — що допомагає Вам в цьому?

— Я цілій час живу для Церкви і для людей: постійно у роз'їздах, у роботі з людьми: пояснював, переконував, часом доводилося бути суворим, бо тільки так можна було вирішити справу.

Молюся, щоб Господь мені допоміг ще прожити трохи, аби я побачив і освятив церкву у Ряшеві. Багато зусить поклав, аби зареєструвати громаду, почати будівництво і оформлення храму. Але найважніша мірія, а вірніше — то молитва і просібка до Всешишнього — це дальший розвиток Святого Православ'я на Підкарпатті. Мое покоління відбудувало церкви, привернуло духовне життя, а на долю молодого покоління випадає утримати те все. I не тільки утримати, але й далі розвивати все, що було дорого нашим предкам.

Запитував Юрій ФЕДІВ

Василь МУЛЯР, с. Авратин на Поділлі

Щоб заповідане відчув і зрозумів

* * *

... I жаром обплекло це відчуття:
Немов щось загубив й знайти
повинен
В похмурих рисах дійсності і дня —
Там юности пора тебе ось-ось

покине.

Дивлюсь на схід, де щось таке
чудне:
Жужмляться велетенські хмари
В три яруси і порскають вогнем...
Я веадую: там — Лавра.

Ця тріскотня. Чи то війна чи гра,
Перешківуються хмари-дзиги.
А он заверетенилась одна
I зникла в більш рухливій.

То ж битва в небесах двигтить!
Там вперто б'ється хтось за мене!
Раз-по-раз гахкає вогненній спис,
Зійшлись у поєдинку світле

з темним.

Але як дзень... морозний...
струни —
Затихло все. I небо тішить
чистотою.
Таке запам'яталось твої весни
3 того, над Київом, двобою.

Спасибі, бджілонько

Ласкавим сонечком пригріте
Палахомтить рум'янцем літо,
Бринить порою квітувань!
I радість плине світова.

Бджола на квіт леґенько сяде
I всяка квіточка її рада.
Прохає знову прилетіть
Бджолу увесь тутешній квіт.

Тож в кожній меду крапеліні
Ввижуються нам квіти сині,
Червоні, білі, голубі...
Спасибі, бджілонько, тобі!

Радіють i дереви, i рослини.
Літає бджілка й рій бджолиний.
I бачить всі квітки згори
Цивілізація Бджоли.

Запилює квітуючі рослини
Ще до появи на Землі людини.

Зречись доріг, гідких твоєму роду

... Сили Хаосу були неспроможні
перервати процес становлення, таки
людина не цілком підкорилася
демонізму і злу...

Перекручення доріг не привело її
до остаточної загибелі...

Протоієрей О. Мень

Шляхи переплелись. Помилок
її зради,
A згодом ще неволі i страждань.
Як мало тих, що шлях шукали
Праведний,
I несли у серцях Небесний Жар!

Шляхи переплелись в понурих буднях,
де одна Кривда іншу здоганя.
За себе вистояти — обмань глузду,
Натомість зрада, бійка і гризня.

Шляхи сплелись i світлі i напівтемні,
Шляхи потрібні i даремні...
Шляхи переплелись. На тім —
даремнім,

Таємні i давні ритуали скверни.
Тому й міцніє ворог. Придивись!
Шляхи переплелись. Й ведуть униз.
А нам потрібно — ВГОРУ! (єже —
съюзодні!)
Зречись доріг гідких твоєму роду!

Криниці Антонія i Теодосія

Початок червня... A я наче
випадково
Помітивши що стежечку, ішов вперед.
По схилу опускаєсь і опинився невдовзі
У тихій прохолоді муру і дерев.

Ростуть тут зрідка липа, клен,
каштан і ясен,
І звідси видно їм Дніпра могутній плин.
A нагорі... Про кривду давню і сучасну
Кобзар співає... Сам один.

I хреститься перед криницями
лиши дехто,
I більшість просто так... Цікаво
їм, мабуть,
Як опускається відро й зачерпє
Води джерельної, яку у фляги лютять.

Ці двоє хлюпають на себе, наче діти.
Ці умиваються поволі, мов печаль
Змивають з себе, щоб повеселити.
A іншому й квітка вистача.

Як для початку червня —
незвичайна скела.
I жменька тих, що стежкою
прийшли сюди.
Не помічають, як тут дихається
легко
Й над криницями в'ються голуби.

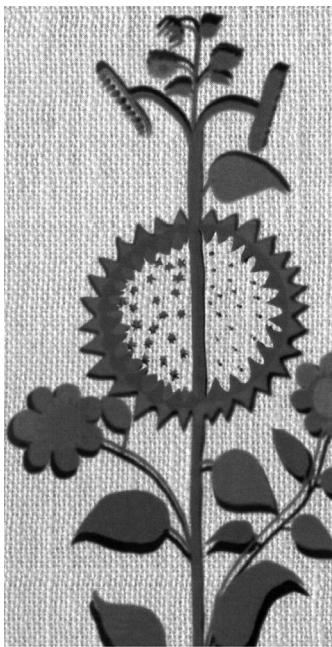
A над тією менше, над тією
більше...
Поодинокий соловейка співе...
Мов між боями передишка — оця
тиша,
Щоб ЗАПОВІДАНЕ відчув і зрозумів!

Вузенька стежечка, вихяста.
I чуєш виразно: кобзар співа...
Про давню кривду і сучасну...
З-під серця в нього родяться слова.

Слови ці щиро сердні, душі сумлінні...
Вони молитвою зростають із болінь:
«Праведники землі Української,
Моліть за нас Бога! Амінь!»

А все було... Мое стерпі, знищені
в поразках.
I вибухівку під Соборне клав ніхто?
Це ПРАВО НА ЖИТТЯ дасється
дуже важко,
I ти, котрих нема, підтримують його.

Зі збірки віршів «Сюди жар-птаха
прилітає, Сміла, «Тяжмин», 2013

Василь Лісовий

(З приводу виставки 30 червня 2013)

Василь Лісовий — одна з найцікавіших постатей Українського Національного Опору. Він по суті увібрал той дух неприйняття большевицькою лжі і насилиства з народу. І треба сказати, що в його селі Стари Безрадичі Обухівського району Київської області, рід Лісовых дуже шануваний, а до Василя Семеновича ставилися з любов'ю.

Розповсюдженням прихованої правди, як згодом і самвидав Василь займався ще зі студентських років. Його скромна постать не була помічена спецслужбами. Він сам став перед ними з відкритим гідним обличчям. В тому ж виявився феномен Василя Лісового.

Арешти 1972 ширили гнітуючу атмосферу страху. Василь відчув, що мовчачі соромно. Він написав (передусім для самвидаву) «Відкритий лист членам ЦК КПРС і ЦК КП України». Лист

закінчувався так: «Зважаючи на умови, в яких подається цей лист, мені важко вірити в конструктивну реакцію на нього. Хоч я не виступаю ні в ролі відповідального, ні в ролі свідка, ні в ролі якимось чином причетного до тєї справи, що нині іменується «справою Добоша», після подання цього листа я безперечно опиняюся в числі «ворогів». Мабуть, це й правильно, бо Добоша звільнено, а «справа Дороша» — це вже просто справа, обернена проти живого українського народу і живої української культури. Така «справа» дійсно об'єднує всіх заарештованих. Але я вважаю себе теж причетним до такої справи — ось чому прошу мене також заарештувати і судити».

Така мужня рішучість була нечуваною. Адже кожен сподівається, що скажена кампанія минеться, треба пере-

чекати. Але щоб стати на повен зріст перед державним бульдозером — для цього треба бути послідовником Сократа, що не боїться смерті.

Подібний крок зробив славний перекладач Микола Лукаш. Тільки він запропонував себе в заміну, коли вже Молоху потрібна була жертва. Фактично він заступився за людину. Василь Лісовий радикальніший: він заступився за народ і поставив себе в перший ряд його оборонців. Беззахисний, непристосований, він їх кидас моральний виклик, який навіть не буде почутий в народі...

Якщо говорити про поняття «в'язень сумління», яким означували на Заході наших політичних в'язнів, то це поняття цілком підходить насамперед до Василя Лісового.

Саме сумління спонукало його зробити цей одвертій шляхетний крок, чого боялися тисячі, що потаємо були його однодумцями.

А справжність людини міряється вчинками.

Євген СВЕРСТЮК

Слово до читачів «Нашої віри»

Редакція газети «Наша віра» дякує вам, як передплатникам, і дуже шанує кожного з Вас як Читача.

З тих небагатьох листів, які ми отримуємо, ми відчуваємо, що «Наша віра» — добрий, бажаний гість, якою чекають з радістю. Власне, для таких людей ми працюємо і прагнемо дати духовну поживу — ковтю чистого повітря.

Сказати правду, працюємо в дуже скрутних обставинах. Коши з передплати покривають мізерну частку наших витрат.

Втішає те, що дехто з наших постійних передплатників просить передплатити газету своїм родичам і знайомим... Хай читають!

І що ви думаете, вони вдячні, ті родичі і знайомі?

Редакція не отримала жодного листа подяки за газету, яку їм несподівано приносить пошта!

Але зневірюватися не маємо права.

Усі ми невдоволені мерзотними умовами нашого суспільного життя. Обурюємося навколишнім беззаконням і хамством, жадінством і корисливістю осіб, поставлених на службу людям. Хочемо уникнути байдужого лікаря чи вчителя, який сам не начився любити, поважати і чесно мислити. Байдужість засмоктує, як болото.

То як нам вилізти з того непрохідного болота?

Очевидно, кожен повинен почати виходити сам, побравшись за руки з близкими.

Нині багато сигналів, які світять і кличуть на дорогу вільної людини,

незалежної від трясовини матеріалізму.

Україна потребує духовного, морального очищення.

«Наша віра» підносить до духовних проблем і поєднує проблеми морально-культурні — з релігійними.

Її читають християни різних конфесій, бо знаходять духовну поживу.

Звичайно, газеті не до сили одразу піднімає культуру і створити читача. Але я виховується він не на попільній тріскотні, а на Божому слові, на якому віками трималася українська традиція. Життя рухають ентузіясти...

Варто задуматися над числом передплатників у різних областях.

Якщо в Київській і Львівській областях — до тисячі передплатників, то чому в Чернігівській, Сумській, Кіровоградській їх лише десятки?

Не можна сказати, що там таїй низький рівень культури. Але можна припустити, що там сонна культурна атмосфера і нема кому її ворушити.

А це, погодьтесь, вже не питання передплати газети, а питання вибору України. Там, де інтеліг'єнція і духовенство не будить серця і сумління, а просто собі існує, там народ залишений напризволяще.

Цим звертанням редакція розраховує на відгуки тих, кого наше слово і спільна справа зачепить за живе.

Редакція

Вітання високопреосвященному архиєпископу Харківсько - Полтавському ІГОРЕВІ із двадцятиріччям архиєрейської хіротонії.

Архиєпископ ІГОР ІСІЧЕНКО

ПИЛЬНУВАТИ СВІТИЛЬНИК

Послання · Доповіді · Статті

Нова книга архиєпискоха Харківського і Полтавського ІГОРЯ ІСІЧЕНКА містить пастирські та наукові твори, написані протягом другого десятиріччя архиєрейського служіння владики (2003-2012). Суворість зовнішніх викликів посткомуністичної дійсності стимулювала творчу працю автора. Невпинно відстоюючи засади Української Автокефальної Православної Церкви від спроб їхнього профанування.

Засновник
і видавець
— колектив
Редакція газети

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР
Євген СВЕРСТЮК

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Архиєп. Ігор (ІСІЧЕНКО), Євген СВЕРСТЮК, Раїса ЛІША, Юрій ВІВТАШ
ЛІТЕРАТУРНИЙ І ХУДОЖНІЙ РЕДАКТОР: Раїса ЛІША
ВІДПОВІДАЛЬНИЙ СЕКРЕТАР-ОРГАНІЗАТОР: Надія САМУЛЯК
КОМП'ЮТЕРНА РОБОТА: Вікторія ЛЮБИЧ

Зайти: вул. Межигірська 21, 04071

Для лістів: Україна-Україна, 01001, Київ-1, а/с283.

E-mail: nashavira@ukr.net; http://www.nashavira.ukrlife.org

Телефон-факс: 425 68 06

Наш розрахунковий рахунок: 26004001282001, МФОЗ00142 в УКРІНБАНКУ

Ідентиф. код №2289376

Підписано до друку 15 липня 2013 р.

